

Försvarsutskottets betänkande

1980/81:19

om planering och anslag för det militära försvaret, m. m. (prop. 1980/81:100 och 1980/81:124)

I betänkandet behandlas förslag som regeringen – efter föredragning av försvarsministern, statsrådet Eric Krönmark – har förelagt riksdagen i propositionerna 1980/81:100 bilaga 7 och 1980/81:124 (försvarsdepartementet). Såvitt propositionerna gäller civilförsvaret behandlas de i ett senare betänkande.

Vidare behandlas i detta betänkande motionerna 1980/81:246, 349, 523, 696, 697, 700, 701, 855, 917–919, 1083, 1212–1215, 1217, 1601–1603, 1604 och 1867 – som väcktes under den allmänna motionstiden – samt motion 1980/81:2042, väckt med anledning av proposition 1980/81:124. En sammanställning av alla motionsyrkanden finns i bilaga 1.

1. Säkerhets- och försvarspolitik

Regeringen har i proposition 1980/81:100 bilaga 7 – i det följande kallad budgetpropositionen – (s. 7–10) berett riksdagen tillfälle att yttra sig över vad föredragande statsrådet har anfört om säkerhets- och försvarspolitik.

Föredragande statsrådet

Enligt försvarsministern har utvecklingen i världen under det gångna året präglats av tilltagande spänning och osäkerhet både på det politiska och på det ekonomiska området. 1970-talets avspänningspolitik mellan öst och väst har utsatts för ett svårt bakslag. Efter Sovjetunionens invasion av Afghanistan har förhållandet mellan de båda supermakterna råkat in i en kris som fått betydande återverkningar på det internationella politiska klimatet. Ömsesidig misstro och rivalitet tycks enligt försvarsministern i allt högre grad styra supermakternas säkerhetspolitiska beslut. Båda supermakterna fullföljer dock sin tidigare inriktning att söka förhindra en direkt militär konfrontation dem emellan, då en sådan skulle komma att få katastrofala följder. Deras försämrade relationer och den ökade internationella spänningen i övrigt kan – uttalar försvarsministern – emellertid innebära att riskerna ökat för misstag och felbedömningar i deras säkerhetspolitik. Sådana misstag skulle kunna få allvarliga konsekvenser för en fortsatt fredlig utveckling.

Försvarsministern konstaterar att kapprustningens tempo har ökat ytterligare, medan praktiskt taget inga framsteg kunnat noteras i centrala rustningskontroll- och nedrustningsfrågor. Han kommenterar ett antal sådana frågor.

Den ökade strategiska betydelse som vårt eget närområde har fått under senare år, och särskilt det stegrade stormaktsintresset för Norska havet och Barents hav, beror enligt försvarsministern framför allt på den militärtekniska utvecklingen hos supermakterna och därmed sammanhängande bedömningar av ett framtida krigs karaktär. Detta har kommit att få betydelse för de nordiska ländernas säkerhetspolitiska situation. Som ett led i strävan att anpassa sitt försvar till dessa ändrade förhållanden utan att därmed ändra de grundläggande principerna för norsk försvarspolitik har den norska regeringen under 1980 bl. a. fattat principbeslut om förhandslagring av militär utrustning vid Trøndelag i mellersta Norge. Utrustningen är avsedd att användas av amerikanska marinkårsförband i händelse av att Norge utsätts för angreppshot. Även åtgärder för att underlätta en snabb tillförsel av NATO-styrkor till Danmark i en krissituation är under övervägande.

Enligt försvarsministern framstår våra grannländers intresse av en fortsatt fast svensk utrikes- och försvarspolitik, inriktad på att vidmakthålla stabiliteten i det nordiska området, som oförändrat högt.

Den storpolitiska utvecklingen ställer enligt försvarsministern allt större krav på den svenska säkerhetspolitiken. Supermakternas relationer till varandra befinner sig i en kris och spänningarna i världen har ökat på ett oroväckande sätt. Inom såväl NATO som Warszawapakten ökar rustningarna i omfattning och nya, mer avancerade vapen tas i bruk. Samtidigt framgår det i många sammanhang att de båda maktblocken inte ser utvecklingen i Norden som isolerad från utvecklingen i Europa i övrigt.

I denna situation måste vi – uttalar försvarsministern – från svensk sida med fasthet uppfylla våra säkerhetspolitiska förpliktelser i Norden. Vi gör detta genom en konsekvent neutralitetspolitik och genom att upprätthålla ett försvar som även i framtiden kan medverka till fred och stabilitet i det nordiska området.

Motionerna

1980/81:349 av Eric Holmqvist m. fl. (s) såvitt gäller yrkande 1 att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om säkerhets- och försvarspolitik.

1980/81:697 av Anders Gernandt m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande terapeutiskt skydd mot kemiska och biologiska stridsmedel.

1980/81:1212 av Gunnar Biörck i Värmdö (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om utredning av förutsättningarna och formerna för en obligatorisk samhällstjänst (militär eller civil) för män och kvinnor.

1980/81:1601 av Sture Korpås m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförts i motionen beträffande grunderna för och utformningen av Sveriges säkerhetspolitik.

Utskottet

Sveriges säkerhetspolitik syftar till att bevara landets fred, frihet och oberoende. Enligt 1977 års försvarsbeslut (prop. 1976/77:74, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) kommer säkerhetspolitiken till uttryck i den alliansfria utrikespolitiken, stödd av ett totalförsvar som är förankrat i folket, och i strävandena att minska riskerna för krig och andra konflikter i världen. Vår säkerhetspolitik formas genom en samverkan mellan utrikespolitiken, försvarspolitiken, vår politik i internationella nedrustningsfrågor, handelspolitiken och biståndspolitiken.

Den svenska försvarspolitiken syftar till att försvaret vid en konflikt i Europa mellan stormaktsblocken skall ha sådan styrka, sammansättning och beredskap att hot, påtryckningar eller angrepp mot Sverige inte av någon kan bedömas vara lönsamt. Totalförsvaret har i så fall den önskade fredsbevarande förmågan. Totalförsvaret är ett uttryck för vår vilja att slå vakt om nationens säkerhet och oberoende. Det är därför en hela folkets angelägenhet och bygger på att varje medborgare efter förmåga bidrar till landets försvar.

Kombinationen av en fast, förtroendeingivande utrikespolitik och ett efter våra förhållanden starkt försvar skall inge omvärlden respekt för Sveriges neutralitetsvilja och förmåga att stå emot påtryckningar och andra aggressiva handlingar. Det måste stå klart för alla att vi dels för en konsekvent alliansfri politik som syftar till neutralitet i händelse av krig i vår omvärld, dels målmedvetet skapar sådana försvarsresurser som ingen kan bortse från i ett krigsläge. Våra långsiktiga försvarsbeslut är uttryck för denna målmedvetenhet.

Utvecklingen i världen ger anledning till oro. I budgetpropositionen kommenterar försvarsministern utvecklingen under det gångna året och följderna i olika avseenden av de försämrade relationerna mellan supermakterna, bl. a. för nedrustningssträvandena. I motion 349 (s) lämnas en säkerhetspolitisk redogörelse som understryker behovet av att Sverige för en aktiv utrikespolitik som tar sikte på att arbeta för en värld i fred.

I motion 349 tar motionärerna särskilt upp försvarsministerns uttryck "våra säkerhetspolitiska förpliktelser i Norden", som har använts av försvarsministern i budgetpropositionerna 1980 och 1981. Motionärerna framhåller att uttrycket är ägnat att skapa betydande oklarhet åt innebörden av vår neutralitetspolitik. "Säkerhetspolitiska förpliktelser" kan enligt motionärerna tolkas som om det funnes några bestämda krav, utöver dem som kan härledas ur folkrätten, på vårt lands säkerhetspolitik – krav som vi skulle vara skyldiga att uppfylla. Om man använder sådana uttryck finns risken, hävdar motionärerna, att andra länder kan göra gällande att vi inte uppfyller sådana krav. Därmed skulle det inte längre vara vi själva utan andra stater som tolkade innebörden i vår alliansfria politik. Enligt motionärerna finns det inga skäl att använda nya begrepp för att uttrycka att vi genom vår

alliansfria politik, stödd på ett efter våra förhållanden starkt totalförsvär, också bidrar till en lugn och stabil situation i Norden.

Även motion 1601 (c) tar upp säkerhetspolitiken i stort. Enligt motionen måste den svenska säkerhetspolitiken hävdas med skärpa och fasthet så att dess mål aldrig kan ifrågasättas. Sveriges hållning spelar en särskilt viktig roll för att vidmakthålla stabiliteten i det nordiska området. Väsentliga försvagningar av vårt försvar skulle kunna rubba den säkerhetspolitiska balansen i Norden. Motionärerna framhåller att formuleringen "säkerhetspolitiska förpliktelser" i budgetpropositionen inte får tolkas så att Sverige skulle ha någon bindande muntlig eller skriftlig överenskommelse med en eller flera utomstående parter, i vilken vi skulle åta oss att vidta den ena eller andra åtgärden om den utrikespolitiska situationen förändras i en eller annan riktning. En sådan tolkning har självklart inte avsetts av regeringen, uttalar motionärerna.

Statssekreteraren i försvarsdepartementet har inför utskottet klargjort att redogörelsen i budgetpropositionen om säkerhets- och försvarspolitik har avsetts beskriva den politik som gäller sedan länge. Formuleringen "våra säkerhetspolitiska förpliktelser i Norden" – som förekom redan i budgetpropositionen 1980 och som riksdagen under föregående riksmöte enhälligt lämnade utan erinran (FöU 1979/80:13 s. 1–6, rskr. 1980/81:316) – syftar på huvudtanken i svensk säkerhetspolitik att det ligger i Sveriges intresse att på allt sätt bidra till fortsatt säkerhetspolitisk stabilitet i det nordiska området.

Den fastlagda svenska säkerhetspolitiken är enligt utskottets mening ändamålsenlig även vid en utveckling som präglas av kriser, tilltagande spänning och betydande osäkerhet. Den alliansfria politiken förenas med att Sverige uthålligt och efter måttet av sin förmåga bidrar till kampen för fred och mot upprustning i världen. Aktiva insatser av olika slag i detta syfte är angelägna både i medvind och motvind för sådana strävanden. Konsekvent och efter eget bedömande måste landet dessutom vidmakthålla och utveckla ett efter våra förhållanden starkt totalförsvär. Uppgiften att kunna avhålla från hot och angrepp men även att verkligen kunna möta sådana situationer måste vara styrande för totalförsvärets utveckling.

Som 1978 års försvarskommitté nyligen har framhållit (Ds Fö 1981:1 s. 46) råder det inte något motsatsförhållande mellan å ena sidan våra åtgärder i internationellt samarbete för att på sikt undanröja konfliktorsaker och minska rustningarna i världen och å andra sidan våra åtgärder för att trygga vår egen säkerhet och bidra till fortsatt stabilitet i vårt närområde.

Det råder heller ingen motsättning mellan vår beslutsamhet att slå vakt om Sveriges säkerhet och vår vilja att ta hänsyn till de övriga nordiska ländernas intressen och till den hävdvunna säkerhetspolitiska situationen i Norden. Några förpliktelser i form av traktat eller andra bindande löften att ta sådana hänsyn finns självfallet inte. Som framgår av motionerna 349 och 1601 kan ordet "förpliktelser" möjligen ändå missförstås. Utskottet fastslår därför att

det inte råder några delade meningar om svensk säkerhetspolitik. Ansvar för fortsatt lugn och stabilitet i det nordiska området vilar såväl på oss som på våra grannländer och på andra stater som skulle kunna påverka utvecklingen där. Sverige tar sitt ansvar genom att föra en konsekvent neutralitetspolitik och genom att upprätthålla ett försvar som även i framtiden kan medverka till fred och stabilitet i det nordiska området.

Med hänvisning till vad utskottet nu har anfört anser utskottet att riksdagen bör lämna utan erinran vad föredragande statsrådet har uttalat om säkerhets- och försvarspolitiken. Motionerna 349 och 1601 bör avslås, motion 349 i denna del.

I motionerna 697 (c) och 1212 (m) tas upp frågor som rör försvarspolitiken.

Som komplement till hittills planerade skydd mot kemiska och biologiska stridsmedel behövs enligt motion 697 någon lättillgänglig form av terapeutiskt verkande skyddsmedel. Medlet bör vara inriktat på såväl hud- eller nervskadande ämnen som prestationsnedsättande medel av psykofarmakotyp. Det behövs enligt motionärerna också motmedel mot den biologiska krigföringens smitto- och infektionseffekter.

I flera försvarsbeslut har uttalats att totalförsvarets behov av skydd mot kärnvapen samt mot biologiska och kemiska stridsmedel kan och bör tillgodoses till måttliga merkostnader. Meningen har varit att detta behov skall beaktas vid utvecklingen av vårt totalförsvar, som primärt är inriktat på det konventionella kriget. Nuvarande brister i skyddet bör enligt försvarskommittén avhjälpas. Kommittén redovisar förutsättningar för planeringen i detta syfte (Ds Fö 1980:1 s. 127–136). Härvid anges både förebyggande åtgärder och åtgärder för att lindra och begränsa uppkomna effekter.

Utskottet har inhämtat synpunkter på motion 697 från försvarets forskningsanstalt, som följer utvecklingen när det gäller medicinsk behandling av skador som vållas av biologiska och kemiska stridsmedel. Forskningsanstalten bedriver även viss egen forskning på området. Anstalten framhåller betydelsen av att Sverige är aktivt i nedrustningsfrågor. De viktigaste skyddskomponenterna är enligt anstalten sådana som förhindrar att skador uppkommer. Förebyggande åtgärder reducerar behovet av medicinsk behandling.

Synpunkter har också inhämtats från civilförsvarsstyrelsen, som anser att det är av stor vikt att resurser avsätts för att utveckla och ta fram lätt användbara medel mot c-stridsmedlens verkningar. Det motmedel (atropin) som nu är tillgängligt och som verkar mot vissa nervgaser måste användas av personal med medicinsk utbildning.

Utskottet konstaterar att frågor som gäller skydd mot biologiska och kemiska stridsmedel har behandlats ingående av försvarskommittén. Häri- genom står det klart att sådana frågor, efter remissbehandling och planering under 1981, kommer att behandlas i regeringens kommande förslag till nytt

försvarsbeslut. Riksdagen bör inte göra något uttalande med anledning av motion 697.

I motion 1212 föreslås utredning av förutsättningarna och formerna för en obligatorisk samhällstjänst (militär eller civil) för män och kvinnor. Enligt motionären bör övervägas om inte de "samhällstjänster" som värnplikt för män och moderskap för kvinnor utgör i rättvisans namn borde motsvaras av andra former av samhällstjänst för dem som inte fullgör värnpliktstjänstgöring eller spädbarnsvård. En sådan ordning skulle – menar motionären – konkretisera jämställdhetssträvandena och kunna bidra till en lösning av de mycket stora sociala problem som det framtida behovet av personliga tjänster mot många svaga och behövande innebär. Vidare skulle en obligatorisk samhällstjänst för män och kvinnor kunna bidra till en bättre beredskap inför de påfrestningar som ett totalt krig innebär.

Under riksmötet 1978/79 behandlades en motion (mot. 1978/79:693) med likartat yrkande rörande utredning om samhällstjänst för både män och kvinnor. Försvarsutskottet (FöU 1978/79:23 s. 20) påminde om att 1978 års försvarskommitté är ålagd att ägna särskild uppmärksamhet åt frågor om pliktstjänstgöring och är oförhindrad att överväga även långtgående förändringar. Något utredningsarbete därutöver var utskottet inte berett att förorda. Motionen avsågs av riksdagen.

Försvarskommittén har i sitt första delbetänkande Vår säkerhetspolitik (SOU 1979:42) kommenterat sitt fortsatta arbete angående bl. a. hur man bör utnyttja de samlade personaltillgångarna inom totalförsvaret. Härvid tillbakavisade kommittén (s. 133) tanken – framförd i den allmänna debatten – att utnyttja totalförsvarets pliktlagar för att tillgodose det fredstida samhällets behov av arbetskraft.

I sitt nyligen avgivna delbetänkande Säkerhetspolitik och totalförsvaret (Ds Fö 1981:1) uttalar försvarskommittén att totalförsvaret även i fortsättningen bör bygga på den allmänna värnplikten, civilförsvarsplikten och andra former för tjänstgöringsskyldighet. Genom pliktlagarna är alla medborgare, män och kvinnor, mellan 16 och 70 års ålder skyldiga att i krig vid behov medverka inom totalförsvaret. I den meningen kan sägas att vi har "totalförsvarsplikt". Kommittén lämnar en rad förslag som syftar till att bättre tillgodose de samlade personalbehoven inom totalförsvaret.

Sekretariatet för framtidsstudier har i mars 1981 publicerat en samling uppsatser – Tankar om den framtida vården – inom ramen för sitt projekt Omsorgen i samhället. Bland uppsatserna finns en med rubriken Samhällstjänst för omsorgen? Sekretariatet har i ett pressmeddelande gjort följande sammanfattning av uppsatsens innehåll:

Som en följd av den ökande produktiviteten i näringslivet och den minskande arbetstiden blir den betalda tiden för vård och omsorg allt dyrare. I framtiden kommer det att bli nödvändigt att på ett eller annat sätt engagera lekmän i vårdarbetet. Att söka lösa detta enbart genom frivillighet kan bli

besvärligt. Ett intressant alternativ kan då vara en utbyggnad av värnplikten till en allmän samhällstjänst för män och kvinnor. En stor del av denna kan då tänkas inriktad just på vård- och omsorgsarbete. Samhällstjänsten innebär helt enkelt att en del av beskattningen byts ut mot arbete. Effekterna av en sådan lösning stannar emellertid inte vid det ekonomiska. Förslaget har också många andra konsekvenser: samhällstjänsten ger möjlighet till demokratisk insyn i och kontroll av det professionella vårdarbetet. Den innefattar en omfattande lekmannautbildning osv. Mest väsentligt är kanske förslagets ideologiska innebörd: att vård och omsorg om medmänniskorna blir något som alla engageras i och blir direkt medansvariga för – inte bara något man köper sig fri från via skattsedeln.

Utskottet delar uppfattningen att de tjänstgöringsplikter som finns i olika lagar och som syftar till att tillgodose skilda behov inom totalförsvaret sammantagna kan sägas innebära att det råder totalförsvarsplikt för landets medborgare. Helt undantagna är i princip endast personer i åldersskiktet 0–15 år och personer som är äldre än 70 år, sammanlagt ca 30 % av hela befolkningen. Liksom försvarskommittén anser utskottet att totalförsvarets pliktlagar inte bör användas för att tillgodose fredstida behov av arbetskraft.

I motion 1212 åsyftas en tjänstgöringsskyldighet som skulle kunna åberopas för olika former av samhällsnyttigt arbete redan under ordinära förhållanden. Ett förslag till sådan tjänstgöringsskyldighet (samhällstjänst) har skisserats inom sekretariatet för framtidsstudier. Tanken bearbetas vidare inom ytterligare en delstudie hos sekretariatet. Studien beräknas bli redovisad under våren 1981. En slutrapport om projektet Omsorgen i samhället kan väntas hösten 1981. Slutrapporten liksom tidigare redovisningar syftar till att ge underlag för tänkande och debatt på lång sikt. Riksdagen bör enligt utskottets mening inte besluta om utredning enligt motionsförslaget.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motion 1980/81:697 om terapeutiskt skydd mot kemiska och biologiska stridsmedel,
2. att riksdagen avslår motion 1980/81:1212 om en obligatorisk samhällstjänst för män och kvinnor,
3. att riksdagen avslår motion 1980/81:349, yrkande 1, om säkerhets- och försvarspolitik,
4. att riksdagen avslår motion 1980/81:1601 om grunderna för och utformningen av Sveriges säkerhetspolitik,
5. att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört om säkerhets- och försvarspolitik.

2. Besparingar m. m. inom försvarsdepartementets verksamhetsområde

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 11–12)

1. föreslagit riksdagen att godkänna vad föredragande statsrådet har anfört om besparingar inom försvarsdepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1981/82,

2. berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört om översynsprojekt.

Motionen

1980/81:349 av Eric Holmqvist m. fl. (s) såvitt gäller yrkande 4 i denna del att riksdagen – med avslag på propositionen i denna del – godkänner vad som anförs i motionen om besparingar inom försvarsdepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1981/82.

Utskottet

Såvitt gäller besparingar budgetåret 1981/82 hänvisar försvarsministern till riksdagens beslut (prop. 1980/81:20 bil. 3, FöU 1980/81:9, rskr 1980/81:68) under hösten 1980 om riktlinjer för besparingar inom försvarsdepartementets verksamhetsområde. Riktlinjerna innebär bl. a. att utgifterna begränsas med totalt 300 milj. kr. Besparingarna skall genomföras så att de inte får negativa effekter för försvarets beredskap och styrka.

Försvarsministern förordar att hela den avsedda besparingen görs inom det militära försvaret.

I motion 349 (s) hävdas att det är möjligt och lämpligt med besparingar inom det militära försvaret som går längre än regeringen föreslår. I särskilda yrkanden, som utskottet behandlar under punkt 11 i det följande, föreslår motionärerna för budgetåret 1981/82 utgifter för det militära försvaret som understiger regeringens förslag med sammanlagt ca 750 milj. kr.

Utskottet förordar liksom försvarsministern att hela den tidigare beslutade besparingen om 300 milj. kr. görs inom det militära försvaret. Enligt utskottets mening bör riksdagen godkänna vad försvarsministern har anfört om besparingar under budgetåret 1981/82 och därmed avslå motion 349 i denna del.

Beträffande översynsprojekt i besparingssyfte lämnar försvarsministern en kortfattad redovisning för arbetsläget. Han räknar med att få anledning återkomma till dessa frågor bl. a. i den totalförsvarsproposition som skall föreläggas riksdagen under våren 1982. Utskottet har inte något att erinra med anledning av redovisningen.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:100 och med avslag på motion 1980/81:349, yrkande 4 i denna del, såvitt gäller det militära försvaret godkänner vad föredragande statsrådet har anført om besparingar inom försvarsdepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1981/82,
2. att riksdagen lägger till handlingarna vad föredragande statsrådet har anført om översynsprojekt.

3. Verksamheten inom det militära försvaret under budgetåret 1979/80

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 13–16) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anført om verksamheten inom det militära försvaret under budgetåret 1979/80.

Utskottet

I propositionen lämnas en sammanfattande redogörelse för myndigheternas årsredovisningar och för det ekonomiska utfallet.

Utskottet har inte något att erinra med anledning av vad försvarsministern har anført om verksamheten inom det militära försvaret under budgetåret 1979/80 och hemställer

att riksdagen lägger redogörelsen till handlingarna.

4. Verksamheten inom det militära försvaret under budgetåret 1980/81

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 17) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anført om verksamheten inom det militära försvaret under budgetåret 1980/81.

Utskottet

Verksamheten under innevarande budgetår bedrivs enligt de riktlinjer som finns angivna i propositionerna 1979/80:100 och 1979/80:117 (FöU 1979/80:13 och 19, rskr 1979/80:316 och 326).

Utskottet har inte något att erinra med anledning av vad försvarsministern har anført om verksamheten inom det militära försvaret under budgetåret 1980/81 och hemställer

att riksdagen lägger redogörelsen till handlingarna.

5. Det militära försvarets fortsatta utveckling

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 18–34) föreslagit riksdagen att godkänna de riktlinjer för det militära försvarets fortsatta utveckling som föredragande statsrådet har angett.

Föredragande statsrådet

Försvarsministern påminner om att 1977 års försvarsbeslut (prop. 1976/77:74, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) avser perioden 1977/78–1981/82. Nästa försvarsbeslut skall fattas under våren 1982 och avse perioden 1982/83–1986/87.

Överbefälhavaren har i juni 1980 redovisat den andra delen av sin perspektivplan för det militära försvaret (ÖB 80). Planen omfattar överbefälhavarens förslag till handlingsvägar för perioden 1982/83–1991/92 på olika ekonomiska nivåer. Den har överlämnats till 1978 års försvarskommitté.

I oktober 1980 har överbefälhavaren redovisat programplan för det militära försvaret (ÖB 81–86). Han framhåller att det viktigaste syftet med programplanen är att ge en grund för arbetet med anslagsframställningarna för budgetåret 1981/82. Han framhåller vidare att planen – som i fråga om inriktning och femårig planeringsram utgår från 1977 års försvarsbeslut – inte kan ses som ett förslag till handlingsväg inom ramen för perspektivplaneringen.

Försvarsministern delar överbefälhavarens uppfattning om programplanen. Han finner därför inte skäl att ta mera detaljerad ställning till planeringen än vad som behövs för beslut om verksamhet, anslagsbelopp och bemyndiganden under anslagen för budgetåret 1981/82.

I budgetpropositionen 1980 (prop. 1979/80:100 bil. 7 s. 57–58) redovisade försvarsministern den ekonomiska situationen inom det militära försvaret som den då kunde bedömas. Han anförde därvid bl. a. att den planering som låg till grund för 1977 års försvarsbeslut inte helt kunde genomföras under försvarsbeslutsperioden inom den ekonomiska ram som angavs i beslutet och att repetitionsutbildningen och materielanskaffningen hade drabbats särskilt hårt.

Överbefälhavaren har i programplanen redovisat den ekonomiska situationen som han bedömde den när planen lämnades. Bedömningen svarar i stort sett mot den som gjordes för ett år sedan. Den dämpade löneutvecklingen i förhållande till den allmänna prisutvecklingen har medfört att överbefälhavaren har kunnat planera in en viss förstärkning av repetitionsutbildningen och materielanskaffningen under budgetåret 1981/82.

För egen del bedömer försvarsministern att löneutvecklingen kommer att vara något mera dämpad i förhållande till den allmänna prisutvecklingen än vad överbefälhavaren har förutsatt vid sin beräkning av anslagsbeloppen.

Därigenom har försvarsministern i viss utsträckning kunnat föra över medel till de verksamhetsområden där de största behoven finns.

Försvarsministern behandlar härefter olika områden inom det militära försvaret. Vid redogörelsen berörs bl. a.

- planeringen för arméförbanden, marinförbanden och flygvapenförbanden
- bristerna inom materielområdet
- beredskapsfrågor
- värnpliktsutbildningen
- de frivilliga försvarsorganisationerna
- fredsorganisationens utveckling
- personalfrågor
- informationen om säkerhetspolitiken och totalförsvaret
- den ekonomiska planeringen.

Försvarsministern förordar för budgetåret 1981/82 en utgiftsram som svarar mot 1977 års försvarsbeslut. En femårig planeringsram som bygger på en sådan utgiftsram uppgår till ca 76 850 milj. kr. Enligt försvarsministern finns det emellertid inte anledning att nu föreslå riksdagen en planeringsram för perioden 1981/82–1985/86. Det bör enligt hans mening ankomma på regeringen att besluta om vilken planeringsram som skall ligga till grund för överbefälhavarens planering för nästa försvarsbeslutsperiod.

Motionerna

Beträffande planeringsfrågor behandlar utskottet följande motioner.

1980/81:349 av Eric Holmqvist m. fl. (s) såvitt gäller yrkandena 5 och 6, nämligen

5. att riksdagen godkänner de riktlinjer för det militära försvarets fortsatta utveckling som angetts i motionen,

6. att riksdagen beslutar att planeringsramen för det militära försvaret för 1981–1986 skall fastställas av riksdagen samt uppgå till 74 697 milj. kr.

1980/81:701 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt gäller yrkandena

1. att riksdagen hos regeringen hemställer att pågående och planerat samarbete med industri- och försvarsintressen inom NATO, framför allt på det flygtekniska området, snarast avbryts,

2. att riksdagen som sin mening uttalar att något nytt militärflygplan, typ JAS eller annat, inte skall utvecklas vare sig inom Sverige eller i samarbete med andra stater,

3. att riksdagen med ändring av proposition 1980/81:100 bil. 7 avslår förslaget om modernisering av äldre stridsvagnar och utveckling och produktion av nya ubåtar.

Beträffande försvarsmaktens fredsorganisation behandlar utskottet motion 1980/81:855 av Eric Holmqvist m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen angående önskvärdheten av att bibehålla existerande militärförband i Skåne.

Beträffande värnpliktsutbildning behandlar utskottet följande motioner.

1980/81:917 av Arne Fransson m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om hur bestämmelser om värnpliktigas rätt till ledighet för folkrörelseuppdrag skall utformas.

1980/81:1215 av Hans Lindblad (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär sådan ändring av nuvarande bestämmelser

1. att den svenska försvarsmakten kan nyttiggöra sig tidigare utbildning hos nyblivna svenska medborgare i de fall detta kan ge ett stort tillskott av kunskaper till krigsorganisationen i förhållande till kostnaderna för den kompletterande utbildningen,

2. att nyblivna icke militärt utbildade svenska medborgare inte bör ges militär grundutbildning om de vid tidpunkten för svenskt medborgarskap uppnått högre än 23 års ålder.

Beträffande hemvärnets personal behandlar utskottet följande motioner.

1980/81:523 av Magnus Persson (s) och Sune Johansson (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär ändring av nuvarande arvodesregler för hemvärnsbefälet i enlighet med vad som ovan anförts, samt begär översyn av resekostnadsersättningen för hemvärnsbefäl.

1980/81:918 av Anders Gernandt m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om möjlighet för kvinnor att genomföra frivillig verksamhet inom hemvärdet.

Beträffande information om säkerhetspolitiken och totalförsvaret behandlar utskottet följande motioner.

1980/81:349 av Eric Holmqvist m. fl. (s) såvitt gäller yrkande 2 att riksdagen godkänner de åtgärder som föreslagits i motionen om vidgad säkerhetspolitisk debatt.

1980/81:1867 av Ingrid Sundberg m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen vid anvisning av medel enligt A 2 Försvarshuvudtiteln beaktar vad som anförts i motionen och tar särskilt hänsyn till svensk säkerhetspolitik.

Utskottet*Planeringsfrågor*

Utskottet har tidigare (FöU 1979/80:13 s. 13) konstaterat att 1977 års försvarsbeslut inte skapade balans mellan uppgifter och resurser för det militära försvaret. Särskilda svårigheter för planering och verksamhet sammanhänger med det nuvarande systemet för prisreglering. 1978 års försvarskommitté avser (Ds Fö 1981:1 s. 142) att lägga fram förslag om nytt prisregleringssystem i sitt slutbetänkande hösten 1981.

Enligt motion 1980/81:701 (vpk) bör utgifterna för det militära försvaret, till en början, frysas på nuvarande nivå. Det skulle enligt motionärerna ge utrymme för en omstrukturering som bl. a. innebär att brigadförbanden utgår ur organisationen, först och främst pansarförbanden men senare också infanteribrigaderna, samt att anskaffningen av nya ubåtar stoppas och en avveckling av ubåtsvapnet förbereds. Beträffande det påbörjade utvecklingsarbetet för att på 1990-talet ersätta Viggensystemet uttalar motionärerna att vänsterpartiet kommunisterna skarpt protesterar "mot det samarbete som här inletts med framför allt västtyska industri- och försvarsintressen".

Riksdagen har tidigare under riksmötet (prop. 1980/81:101, FöU 1980/81:16, rskr 1980/81:164) beslutat om beställningsbemyndiganden för bl. a. modernisering av stridsvagnar. Utskottet har inte något att erinra mot att anskaffningen av ubåtar typ A 17 påbörjas. Beträffande ersättning av Viggensystemet gäller att olika alternativ skall presenteras för regeringen under hösten 1981. Frågan om fortsatt handlingsväg skall underställas riksdagen våren 1982. Som utskottet tidigare har konstaterat (FöU 1979/80:13 s. 17) kan utveckling och produktion av ett svenskt JAS-flygplan inte ske oberoende av utlandet. Beroende av utländsk kapacitet vid drift och underhåll av färdiga flygplan bör dock motverkas.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå yrkandena 1-3 i motion 701 (vpk).

I motion 1980/81:349 (s) hävdas att säkerhetspolitiska, tekniska och ekonomiska motiv talar för att starkare än tidigare omstrukturera det militära försvaret till ett folkförsvar, som tar till vara de personella tillgångarna inom landet och de möjligheter som den tekniska utvecklingen ger. Enligt motionärerna bör riksdagen fastställa en ekonomisk planeringsram för budgetåren 1981/82-1985/86. De föreslår att en sådan ram, i prisläge februari 1980, skall bestämmas till 74 697 milj. kr., varav 14 921 milj. kr. budgetåret 1981/82 och 14 944 milj. kr. vart och ett av de fyra sista budgetåren i perioden.

Inför ett nytt långsiktigt försvarsbeslut av riksdagen våren 1982 tillförs efter hand nytt underlag för planeringen såvitt avser tiden efter nästa budgetår. 1978 års försvarskommitté har nyligen lämnat delbetänkandet Säkerhetspolitiken och totalförsvaret. Med detta som grund har regeringen

den 5 mars 1981 utfärdat anvisningar för totalförsvarets planering under 1981 för perioden 1982/83–1986/87. För det militära försvaret har angetts en planeringsram om 15 400 milj. kr. för varje budgetår i perioden, totalt 77 000 milj. kr. Överbefälhavaren skall belysa utvecklingen och konsekvenserna om planeringsramen minskas eller ökas med 400 milj. kr. per budgetår.

Utskottet vill för sin del tillstyrka att planering och verksamhet för det militära försvaret bedrivs enligt de riktlinjer som föredragande statsrådet har angett. Detta innebär att utskottet avstyrker bifall till yrkandena 5 och 6 i motion 349 (s).

Fredsorganisation

I motion 1980/81:855 (s) föreslås att riksdagen hos regeringen skall framhålla önskvärdheten av att behålla nuvarande fredsförband i Skåne. Vid utredning och överväganden om förbandsindragningar och andra organisationsförändringar inom det militära försvaret bör enligt motionärerna beaktas bl. a. att många värnpliktiga i Skåne redan får sin militära utbildning på andra håll i landet, att behovet av försvar i Sydsverige betonas i all försvarsplanering samt att en nedläggning av förband i Skåne skulle innebära stora olägenheter för de värnpliktiga där och dessutom hårt drabba kommuner som Hässleholm i ett redan besvärligt sysselsättningsläge.

1978 års försvarskommitté skall enligt tilläggsdirektiv (Dir. 1980:27) överväga förändringar i det militära försvarets fredsorganisation för att åstadkomma en nödvändig begränsning av kostnaderna för denna. Fredsorganisationen skall enligt direktiven anpassas så att det blir möjligt att långsiktigt genomföra utbildning och materielanskaffning för krigsorganisationens behov på den ekonomiska nivå som kommittén utgår ifrån i sina förslag.

Som preliminär utgångspunkt för utredningen om vilka militära förband och skolor som kan behöva läggas ned eller slås ihop har försvarskommittén valt handlingsväg 2 i överbefälhavarens perspektivplan. Handlingsvägen innebär besparingar som motsvarar avveckling av ett femtontal enheter.

För att förbereda kommitténs överväganden och ställningstaganden i frågorna om fredsorganisationen har inom kommittén utsetts ett särskilt arbetsutskott som svarar för nödvändiga överläggningar med berörda kommuner, regionala och lokala myndigheter samt personalorganisationer. I arbetsutskottet ingår fem ledamöter av kommittén.

Försvarsutskottet har förståelse för de synpunkter som förs fram i motion 855. Liknande argument kan emellertid åberopas också av företrädare för andra regioner i landet, till stöd för att man där bör gå varsamt fram med organisationsförändringar.

Nedläggningar och sammanslagningar av lokala enheter inom försvarsmakten kan självfallet inte genomföras utan vissa svårigheter och nackdelar både för det militära försvaret och för samhället i övrigt. Försvarskommittén

skall nu, med underlag från ansvariga myndigheter och efter samråd med berörda kommuner m. fl., göra en avvägning mellan alla de synpunkter och önskemål som är naturliga i sammanhanget. Genom att försvarskommittén är parlamentariskt sammansatt och genom uppläggningsen av kommitténs arbete i denna del finns det goda förutsättningar för att regionalpolitiska m. fl. synpunkter blir både observerade och värderade redan på utredningsstadiet.

Utskottet vill här gärna tillägga att det från värnpliktsocial synpunkt givetvis är en fördel om den militära grundutbildningen kan bedrivas nära de värnpliktigas hemorter. En sådan strävan bör så långt möjligt liksom hittills finnas vid planeringen och i möjlig mån vara vägledande vid utredning och beslut om organisationsförändringar.

Till det militära försvarets fredsorganisation hör också centrala och regionala staber samt gemensamma myndigheter. Överbefälhavaren är ålagd av regeringen att för perioden 1982/83–1986/87 så långt möjligt planera in ytterligare besparingar för sådana enheter enligt handlingsväg 3 i perspektivplanen.

Riksdagen bör inte nu uttala sig om försvarsmaktens fredsorganisation. Någon framställning till regeringen i enlighet med förslaget i motion 855 anser sig utskottet inte böra tillstyrka.

Värnpliktsutbildning

I motion 1980/81:1215 (fp) föreslås att det militära försvarets nuvarande bestämmelser om nyligen naturaliserade manliga svenska medborgare av samhällsekonomiska skäl ändras i vissa avseenden. En värnpliktig som nyligen blivit svensk medborgare och som fått militär utbildning i sitt tidigare hemland bör enligt motionärerna krigsplaceras i det militära försvaret om detta kan göras möjligt genom en begränsad kompletterande utbildning. Detta skulle eftersträvas beträffande män upp till 30 års ålder. Möjligheterna och behovet av kompletterande utbildning bör, anser motionären, prövas i varje särskilt fall.

En manlig invandrare som inte tidigare fått militär utbildning bör enligt motionären inte kosta på svensk militär grundutbildning om hans fyllt 23 år.

En man som nyligen blivit svensk medborgare har i princip samma rättigheter och skyldigheter när det gäller värnplikten som andra svenska värnpliktiga. Enligt värnpliktslagen (1941:967) får helt eller delvis befrias från värnpliktstjänstgöring bl. a. den som blir svensk medborgare det kalenderår då han fyller 25 år eller senare samt den som styrker att han gjort militärtjänst utomlands (1 kap. 5 §).

Enligt bestämmelser av värnpliktsverket kan män som naturaliseras det år de fyller 28 år eller senare efter ansökan befrias från värnpliktstjänstgöring i fredstid.

I slutet av 1970-talet fick varje år omkring 23 000 invandrare svenskt medborgarskap. Av dessa var ca 6 000 män i värnpliktsåldern, 18–47 år. Av de värnpliktiga var ca 2 000 yngre än 27 år. Omkring 400 män i åldersläget 25–27 år fick årligen svenskt medborgarskap och inkallades till grundutbildning.

Värnpliktiga som har genomfört militär utbildning i annat land befrias från grundutbildning i Sverige om den genomförda utbildningen har haft en längd av minst 200 dagar, om den kan styrkas med intyg och om den enskilde ansöker om befrielse. Omkring 50 värnpliktiga uppfyller varje år dessa krav och är under 28 år vid naturalisationen, dvs. är tjänstgöringsskyldiga redan i fred. Ytterligare ca 50 värnpliktiga är äldre än 28 år men vill göra svensk militärtjänst trots tidigare militär utbildning. Sammanlagt är det alltså ca 100 naturaliserade män, med utländsk grundutbildning, som varje år skrivs in i försvarsmakten och kan krigsplaceras där. Många av dessa överförs sedan till arbetsmarknadsstyrelsen för placering inom totalförsvarets civila delar. En av anledningarna till detta är att man har svårt att avgöra på vilken befattning en värnpliktig kan placeras om man endast vet att han tidigare är utbildad i t. ex. pansarvärnstjänst. Strävan uppges dock vara att finna placeringar inom försvarsmakten.

Särskilda överenskommelser om tillgodoräknande av fullgjord militärutbildning har träffats mellan Sverige, Norge, Danmark och Finland.

Överbefälhavaren har ännu inte slutfört den undersökning om de värnpliktigas ekonomiska förhållanden som han bedriver i samarbete med statistiska centralbyrån (jfr FöU 1979/80:13 s. 38). Enligt anvisningar av regeringen har han vidare att i anslutning till programplaneringen för perioden 1982/83–1986/87 tillsammans med övriga berörda myndigheter se över och komma med förslag beträffande inskrivningen av värnpliktiga. Syftet har angetts vara att minska avgångarna under grundutbildningen.

De problem av främst ekonomisk natur som kan vara förknippade med att fullgöra grundutbildning i åldersläget 23–28 år torde vara likartade för alla värnpliktiga. Resultaten av nämnda undersökning om de värnpliktigas ekonomiska förhållanden bör därför föreligga innan statsmakterna tar ställning till om det är lämpligt att utan individuell prövning befria värnpliktiga från grundutbildning i fredstid redan innan de fyllt 28 år. Riksdagen bör enligt utskottets mening inte bifalla motion 1215.

I motion 1980/81:917 (c) efterlyser motionärerna klara regler för rätt till ledighet från värnpliktsutbildning för folkrörelseuppdrag.

Reglerna för tjänstledighet under värnpliktsutbildning ingår i Tjänstereglementet för försvarsmakten (TjJRF), som har utfärdats av Konungen i kommandoväg. Bestämmelserna i reglementet är sedan länge föremål för en total översyn. Remissbehandlingen av tjänstereglementsutredningens förslag (Ds Fö 1979:4) har förlängts men är helt nyligen avslutad.

Enligt tjänstereglementsutredningens förslag skall värnpliktiga under vissa förutsättningar beviljas tjänstledighet bl. a. för deltagande som ombud

eller förbundsstyrelseledamot i en distrikts- eller rikskongress, om kongressen anordnas av ett politiskt parti som är representerat i riksdagen eller av ett sådant partis ungdomsförbund eller specialförbund eller av en facklig organisation.

Utskottet vill inte tillstyrka att rätten till tjänstledighet utvidgas mer än tjänstereglementsutredningen har föreslagit. Regeringen kan väntas utfärda ett nytt tjänstereglemente inom ett år. Riksdagen bör avslå motion 917.

Hemvärnets personal

Motion 918 (c) syftar till att ge kvinnor möjlighet att direktanslutas till det allmänna hemvärnets. Motionärerna pekar ut vissa uppgifter som bedöms vara lämpade för kvinnor, t. ex. viss stabstjänst, sambandstjänst, underhållstjänst, viss intendenturtjänst samt sjukvårdstjänst.

Redan i dag ingår kvinnor i hemvärnets krigsorganisation med i huvudsak de uppgifter som motionärerna anger. Dessa kvinnor är lottor, bilkårister eller tillhör andra frivilligorganisationer. I driftvärnets finns försöksvis kvinnor som är direktanslutna med anknytning till sin anställning. De har samma uppgifter som manliga driftvärnsmän, dvs. även stridsuppgifter.

Frågan om att direktrekrytera kvinnor till hemvärnets har övervägts tidigare. En direkt rekrytering har bedömts innebära risk för att de övriga frivilligorganisationerna försvagas. Dessa har också motsatt sig en sådan ordning.

Utskottet bedömer att kvinnornas insatser tillvaratas på ett tillfredsställande sätt inom hemvärnets i den form som nu tillämpas och föreslår att motion 918 avslås.

I motion 1980/81:523 (s) behandlas vissa frågor rörande hemvärnsbefälens arvoden och reseersättningar. De avdrag som hemvärnsbefäl gör i sina självdeklarationer för kostnader de haft i samband med sina arvoderade uppgifter inom hemvärnets bedöms, uppger motionärerna, olika av taxeringsnämnderna. I motionen efterlyses en central rekommendation för att komma ifrån variationerna i praxis i detta hänseende.

Motionärerna anser också att det arvode som utgår skall delas upp i en skattepliktig del, som avser ersättning för arbetsinsatsen, och en annan icke skattepliktig del som utgör gottgörelse för beräknade kostnader med anledning av uppdraget. De åberopar som exempel den ersättning som utgår till övervakare. I motionen föreslås också en översyn av resekostnadsersättningen till hemvärnsbefäl.

Utskottet behandlade arvodena till hemvärnsbefäl i sitt betänkande FöU 1976/77:8 (s. 8). Utskottet ansåg därvid att sådana arvoden skall regleras av regeringen i likhet med andra arvoden som utgår enligt det s. k. bisysslobrevet. Utskottet finner inte skäl att arvodet till hemvärnsbefäl skall utformas annorlunda än övriga arvoden som utgår enligt nämnda brev. En framställning om anvisningar för en enhetlig behandling i taxeringsnäm-

derna av hemvärnsbefälens avdragsyrkanden har avslagits av riksskatteverket. Utskottet är inte berett att förorda en översyn av resekostnadsersättningen till hemvärnsbefäl. Enligt utskottets mening bör även motion 523 avslås av riksdagen.

Information om säkerhetspolitiken

I juni 1980 lämnade försvarskommittén delbetänkandet (Ds Fö 1980:2) Vidgad säkerhetspolitisk debatt. I betänkandet finns förslag om bl. a. mål för informationen om säkerhetspolitiken och åtgärder som syftar till att stimulera den allmänna debatten om säkerhetspolitik och totalförsvaret.

Försvarsministern tar inte ställning till de förslag som försvarskommittén har lämnat, eftersom han anser att målen för och inriktningen av olika totalförsvargrenar och funktioner inom dessa bör vägas samman och fastställas i ett sammanhang. Detta sker enligt hans mening lämpligen i samband med nästa försvarsbeslut. Han uttalar sig emellertid om betydelsen av information om säkerhetspolitiken och totalförsvaret. Sådan information är enligt hans mening nödvändig som en grund för opinionsbildningen och för att ge människorna möjlighet att påverka den politiska beslutsprocessen i dessa frågor. Detta är särskilt viktigt inför ett nytt försvarsbeslut. Försvarsministern har därför beräknat medel under anslaget Vissa nämnder m. m. för att regeringen skall ha möjlighet att ge stöd åt organisationer och projekt som har till syfte att sprida kunskap om vår säkerhetspolitik och totalförsvaret.

Enligt motion 1980/81:349 (s) borde det ha varit möjligt för regeringen att redovisa ett ställningstagande till riksdagen, i varje fall i de delar betänkandet avser åtgärder i syfte att stimulera debatten inför 1982 års försvarsbeslut. På grundval av försvarskommitténs betänkande bör riksdagen enligt motionärerna besluta att Centralförbundet Folk och Försvar tilldelas ökat ekonomiskt stöd för att stimulera debatt och information genom kurser, konferenser etc, att Folk och Försvar får ökade resurser för att anordna pressresor och presseminarier samt att det inrättas journaliststipendier för vidareutbildning på det säkerhetspolitiska området.

Samhällsinformationen om landets säkerhetspolitik tas upp också i motion 1980/81:1867 (m). Enligt motionärerna finns röster i debatten om Sveriges säkerhet, om fred, nedrustning och svensk försvarsförmåga som grundar sig på dåliga insikter om hur det ser ut i världen och på okunnighet om avsikten med och styrkan i det svenska försvaret. Det måste därför, menar motionärerna, vara en huvuduppgift för det svenska samhället att informera om vår säkerhetspolitik. De anser att det inför försvarsbeslutet 1982 är viktigt att en debatt kommer till stånd om den säkerhetspolitiska bakgrunden till vårt försvars uppbyggnad, särskilt med hänsyn till den pågående debatten om en ensidig svensk nedrustning. Motionärerna finner det angeläget att

regeringen vid fördelning av medel som är tillgängliga för att ge stöd åt organisationer och projekt som har till syfte att sprida kunskap om säkerhetspolitiken och totalförsvaret tar särskild hänsyn till behovet av information om sambandet mellan den säkerhetspolitiska situationen i världen och vårt totalförsvars struktur, uppbyggnad och styrka samt våra fastställda principer för alliansfrihet och neutralitet.

Liksom försvarsministern och motionärerna vill utskottet framhålla angelägenheten av information och debatt om säkerhetspolitiken och totalförsvaret inför nästa försvarsbeslut. Det är också viktigt att sprida lättillgänglig information om beslutet sedan det är fattat.

Utskottet kan för sin del godta att försvarskommitténs förslag om information och debatt underställs riksdagen i samband med övriga förslag från kommittén. Från regeringens sida finns uppenbarligen både vilja och handlingsberedskap att stödja organisationer och projekt som syftar till att sprida kunskap om säkerhetspolitiken och totalförsvaret. Medel finns tillgängliga under anslaget Vissa nämnder m. m., som är ett förslagsanslag.

Enligt utskottets mening bör ifrågavarande yrkanden i motionerna 349 och 1867 avslås av riksdagen. Ett yrkande i motion 349 om ökning av anslaget Vissa nämnder behandlar utskottet under punkt 13 i det följande.

Utskottets hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. beträffande *planeringsfrågor*
 - a. att riksdagen avslår motion 1980/81:701, yrkandena 1–3, om stridsvagnar, ubåtar och flygplan,
 - b. att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:100 och med avslag på motion 1980/81:349, yrkandena 5 och 6, godkänner de riktlinjer för det militära försvarets fortsatta utveckling som föredragande statsrådet har angett,
2. beträffande *fredsorganisation*

att riksdagen avslår motion 1980/81:855 om de militära fredsförbanden i Skåne,
3. beträffande *värnpliktsutbildning*
 - a. att riksdagen avslår motion 1980/81:1215 om militärutbildningen av nyblivna svenska medborgare,
 - b. att riksdagen avslår motion 1980/81:917 om ledighet för folkrörelseuppdrag,
4. beträffande *hemvärnets personal*
 - a. att riksdagen avslår motion 1980/81:918 om kvinnor i hemvärdet,

- b. att riksdagen avslår motion 1980/81:523 om hemvärnsbefäls rätt till arvode och resekostnadsersättning,
5. beträffande *information om säkerhetspolitik och totalförsvaret* att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:100 samt med avslag på motionerna 1980/81:349, yrkande 2, och 1980/81:1867 godkänner vad föredragande statsrådet har anfört.

6. Intäktsfinansiering av viss verksamhet

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 35) berett riksdagen tillfälle att yttra sig över vad föredragande statsrådet har anfört om intäktsfinansiering av viss verksamhet.

Utskottet

Inom försvarsdepartementets verksamhetsområde tillämpas i olika omfattning intäktsfinansiering av verksamheten vid vissa myndigheter. Vid försvarets datacentral finansieras hela verksamheten genom intäkter. Verksamheten vid försvarets läromedelscentral kommer också på sikt att bli helt intäktsfinansierad. Vissa myndigheter har en del av sin verksamhet intäktsfinansierad, bl. a. försvarets forskningsanstalt och försvarets rationaliseringsinstitut.

Försvarsministern anser att ytterligare delar av verksamheten vid försvarets rationaliseringsinstitut bör kunna intäktsfinansieras. Enligt hans uppfattning bör intäktsfinansiering också tillämpas resp. utökas för vissa delar av verksamheten vid bl. a. försvarets civilförvaltning, försvarets materielverk, försvarets forskningsanstalt och försvarets förvaltningsskola. I vilken utsträckning och vid vilka myndigheter intäktsfinansiering skall införas kommer, anför han vidare, att studeras närmare.

Enligt försvarsministerns uppfattning bör dock redan under budgetåret 1981/82 intäktsfinansieringen vid försvarets rationaliseringsinstitut kunna utökas med den verksamhet som avser stöd till lokala myndigheters rationalisering samt utbildning m. m. På samma sätt anser han att intäktsfinansieringen bör kunna utökas vid försvarets civilförvaltning och sådan finansiering införas vid förvaltningsskolan under budgetåret 1981/82.

Utskottet har inte något att erinra med anledning av vad försvarsministern har anfört om intäktsfinansiering av viss verksamhet och hemställer att riksdagen lägger redogörelsen till handlingarna.

7. Lekmän i försvaret på regional och lokal nivå

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 36) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört om lekmän i försvaret på regional och lokal nivå.

Bakgrund

I sitt slutbetänkande (SOU 1979:84) Lekmän i försvaret har försvarsmaktens ledningsutredning (FLU 74) lagt fram förslag om lekmannainflytande inom försvarsmakten på regional och lokal nivå.

Utredningen räknar med att ett lekmannainflytande inom försvarsmakten kan få positiva effekter såväl för försvarsmakten som för samhället som helhet. Ett sådant inflytande bedöms ge fördelar som motiverar de ökade kostnader och det merarbete som beräknas följa. Merkostnaderna har av FLU 74 uppskattats till 7–10 milj. kr. per år. Ett lekmannainflytande vid militära förband är emellertid något nytt och oprövat, anför utredningen. Den vill därför inte förorda att ett lekmannainflytande omgående införs vid alla de 70 myndigheter som utredningen anser lämpa sig för ett lekmannainflytande. FLU 74 rekommenderar försöksverksamhet vid ett begränsat antal förband. Försöken bör efter utvärdering läggas till grund för ett slutligt ställningstagande. Lekmannaoorganen bör enligt utredningen i regel bestå av myndighetens chef, tillika ordförande, och sex lekmän som väljs av landstinget. Minst en av lekmännen bör representera den kommun där myndigheten ligger.

Försöksverksamheten bör enligt utredningens mening i första hand avse beslutande organ, knutna till enskild myndighet, eftersom detta är det normala inom statsförvaltningen. Det ger lekmännen maximalt ansvar och kan därför förväntas ge den bästa motivationen. Försöken föreslås också omfatta ett rådgivande organ med anknytning till garnison. Det finns, anser utredningen, vissa fördelar med att ha ett gemensamt organ för en hel garnison.

För att ge ett tillräckligt stort underlag för ett slutligt ställningstagande föreslås försöken med beslutande organ omfatta minst fem förband. Försök med rådgivande organ i garnison föreslås genomföras i minst två garnisoner. Den ena garnisionen bör, anser utredningen, bestå av enbart arméförband och den andra av förband ur olika försvarsgrenar. Försöksverksamheten föreslås pågå omkring fyra år och ledas av överbefälhavaren och berörda landsting i samråd. Inför utskottet har upplysts att en försöksverksamhet av den omfattning som FLU 74 har förordat beräknas kosta ca 1 milj. kr. per år.

Föredragande statsrådet

Försvarsministern påminner om att han i proposition 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning m. m. anförde att det med hänsyn till kostnadsutvecklingen var nödvändigt att så långt möjligt begränsa sådana kostnader för försvarsmaktens fredsadministration som inte gav direkta bidrag till försvarseffekten. I ett läge där strukturomvandlingar och rationaliseringar måste drivas mycket hårt inom försvaret är han inte beredd

att inrymma några kostnadskrävande reformer som inte ger direkt utslag i krigsorganisationens försvarseffekt. Han ifrågasätter inte värdet av lekman-naorgan men måste vid en vägning mellan denna typ av fredsreformer och t. ex. repetitionsutbildning eller materielanskaffning, som direkt bidrar till försvarseffekten, i nuvarande ekonomiska situation prioritera de senare. Mot bakgrund av det ekonomiska läget finner han det därför inte möjligt att ta ställning till utredningens förslag innan förutsättningarna för dess genomförande har klarlagts i samband med nästa försvarsbeslut.

Motionen

1980/81:349 av Eric Holmqvist m. fl. (s) såvitt avser yrkande 15 att riksdagen beslutar att en försöksverksamhet med lekmannainflytande på lokal nivå skall inledas i enlighet med vad som förordas i motionen.

Utskottet

Riksdagen har i olika sammanhang behandlat frågan om lekmannainflytande inom försvarsmakten. Bl. a. har den anmodat regeringen att låta utreda de praktiska förutsättningarna för och konsekvenserna av ett lekmannainflytande på central och högre regional nivå (FöU 1973:19, rskr 1973:289). Utredningsuppdraget har åvilat FLU 74 inom ramen för en översyn av det militära försvarets centrala och högre regionala ledningsorganisation. Med anledning av ett senare beslut av riksdagen fick utredningen i uppdrag att behandla lekmannainflytandet även på den lokala nivån i försvarsmaktens organisation (FöU 1975/76:9, rskr 1975/76:42).

Sina överväganden och förslag i fråga om lekmannainflytandet på den centrala nivån redovisade utredningen i sitt första betänkande (SOU 1976:64) Försvarsmaktens centrala ledning. På grundval av utredningsarbetet lade regeringen i proposition 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning m. m. fram sitt förslag i frågan. Våren 1978 beslutade riksdagen i enlighet med regeringsförslaget att på den centrala nivån skulle inrättas en rådgivande nämnd som skulle vara gemensam för överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna (FöU 1977/78:9, rskr 1977/78:174).

FLU 74 har – som framgår av den föregående redogörelsen – numera slutfört sitt utredningsarbete rörande lekmannainflytande på regional och lokal nivå inom den militära organisationen. Av redogörelsen framgår också att försvarsministern av anförda skäl inte är beredd att nu biträda utredningens förslag.

I motion 349 (s) vänder sig motionärerna mot försvarsministerns ställningstagande som de anser vara kortsynt och beklagligt. Det kommer givetvis alltid att kunna hävdas att ett lekmannainflytande inte ger samma utslag i krigsorganisatorisk effekt som inköp av materiel, repetitionsövningar, etc. Värdet av ökad insyn från lekmanhåll och en breddad kontaktyta

för försvaret får ses som en mer långsiktig fråga, menar de. En begränsad försöksverksamhet på det sätt som FLU 74 förordar kan enligt deras mening inte heller avvisas av ekonomiska skäl. Motionärerna anser därför att en försöksverksamhet bör organiseras enligt det förslag FLU 74 har lagt fram, med början den 1 januari 1982.

Utskottet är positivt till ett ökat lekmannainflytande på regional och lokal nivå inom försvarsmakten. Det utredningsarbete vars resultat försvarsministern anmäler har tillkommit på förslag av utskottet. Utskottet finner starka skäl för uppfattningen att ett slutligt ställningstagande till utredningens förslag bör föregås av försöksverksamhet vid ett begränsat antal förband. Utskottet godtar emellertid försvarsministerns uppfattning att frågan lämpligen bör prövas i anslutning till nästa försvarsbeslut. Större klarhet föreligger då rörande de ekonomiska förutsättningarna för reformen.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:100 och med avslag på motion 1980/81:349, yrkande 15, lämnar utan erinran vad försvarsministern har anfört om lekmän i försvaret på regional och lokal nivå.

8. Avveckling av personalkassorna inom försvarsmakten

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 37–42) föreslagit riksdagen att godkänna vad föredragande statsrådet har förordat om avveckling av personalkassorna inom försvarsmakten.

Bakgrund

Personalkassorna inrättades i slutet av 1800-talet för att genom inkomster från olika verksamheter bidra med medel till personalvården vid försvarsmaktens förband. Kassornas verksamhetsfält var omfattande. De drev olika rörelser, t. ex. bagerier, skrädderier och snickerier. Vid fem förband har personalkassorna fortfarande bagerirörelser. Andra inkomstkällor kunde vara så vitt skilda verksamheter som nöjestillställningar och försäljning av köksavfall. Alltjämt drevs 38 biografer av personalkassor. Den huvudsakliga och i många fall enda inkomstkällan blev så småningom marketenterirörelser. Ökade personalkostnader medförde att dessa blev alltmera olönsamma med förluster för många personalkassor som följde. Marketenterirörelserna inlöstes av statsverket och drevs fr. o. m. den 1 juli 1973 i förbandens egen regi.

Personalkassorna har för sina olika rörelsegrenar och för fritidsändamål mark, byggnader och anläggningar. Dessa ligger huvudsakligen inom kasernområdena och bekostas av personalkasse- och donationsmedel eller genom statsbidrag. Angivna tillgångar jämte vissa inventarier hade år 1970 ett brandförsäkringsvärde av sammanlagt ca 16,4 milj. kr. Personalkassorna

har också tillgångar i form av bankmedel m. m. som uppgår till ca 11 milj. kr.

Föredragande statsrådet

I budgetpropositionen föreslår försvarsministern att personalkassorna avvecklas. Enligt hans uppfattning ankommer det på staten att sörja för personalvården inom försvarsmakten. Han biträder ett förslag rörande avveckling av personalkassorna som försvarets materielverk (FMV) har utarbetat på uppdrag av regeringen. Hans ställningstagande innebär bl. a. att personalkassemedel under en femårig övergångstid skall disponeras av förbanden för trivseländamål för såväl värnpliktiga som anställda, i huvudsak enligt nuvarande principer. Under avvecklingstiden föreslås överbefälhavaren vara huvudman för kassorna. Medel som eventuellt återstår efter övergångsperioden skall förvaltas av överbefälhavaren och användas för personalvårdsändamål.

Mark, byggnader och anläggningar som tillhör personalkassorna föreslås antingen överlåtas utan ersättning till förbanden eller inlösas av staten. I de fall byggnader och anläggningar står på fri grund och det inte är avsikten att utnyttja dem inom försvarsmakten, beräknas de kunna försälas på den öppna marknaden. Försvarsministern utgår från att berörda myndigheter noga prövar den avvecklingsform som är lämpligast för resp. objekt. Vid avveckling av byggnader och objekt av kulturhistoriskt intresse utgår han från att erforderligt samråd sker med riksantikvarieämbetet och statens försvarshistoriska museer.

De bagerier som drivs av personalkassor föreslås föras över till resp. myndighet. Frågan om bageriernas fortsatta verksamhet får därefter bedömas med utgångspunkt i de långsiktiga behoven och de personella och ekonomiska förutsättningarna.

Biografverksamheten föreslås övergå till resp. förband med överbefälhavaren som huvudman för verksamheten. Kassornas inventarier bör, anför försvarsministern, överlåtas till förbanden utan ersättning.

Utskottet

Utskottet vill inledningsvis peka på att personal- och värnpliktsfrågorna har stor betydelse inom försvarsmakten. Det sätt på vilket de handläggs påverkar i hög grad effektiviteten i bl. a. utbildningsverksamheten. Mot denna bakgrund finner utskottet det vara naturligt att de personalvårdande åtgärderna integreras i försvarsmaktens verksamhet och att de medel som behövs för ändamålet anvisas över statsbudgeten. Så sker också redan i dag. Personalkassornas betydelse har därigenom minskat. Mot denna bakgrund delar utskottet försvarsministerns bedömning att personalkassorna bör

avvecklas. Utskottet har inte heller någon erinran mot vad försvarsministern har förordat rörande formerna för avvecklingen.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen godkänner vad föredragande statsrådet har förordat om avveckling av personalkassorna inom försvarsmakten.

9. Värnpliktigas medinflytande

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 43–46) berett regeringen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anført om värnpliktigas medinflytande.

Bakgrund

I mars 1977 tillsatte försvarsministern en kommitté med uppdrag att utreda formerna m. m. för de värnpliktigas medinflytande. Kommittén, som kallade sig värnpliktsinflytandekommittén, har i ett huvudbetänkande (Ds Fö 1979:2) lagt fram förslag rörande innehållet i och formerna för värnpliktigas medinflytande under grundutbildning.

Huvuddragen i kommitténs förslag är följande.

Den organisatoriska formen för de värnpliktigas medinflytande bör även i fortsättningen bestämmas av statsmakterna och myndigheterna under dessa. De värnpliktiga bör dock – som hittills – ha rätt att bilda och verka i frivilliga intresseorganisationer vid sidan av de fastställda samverkansformerna.

De värnpliktiga föreslås få beslutanderätt när det gäller inriktningen av fritidsaktiviteter. Likaså bör innehållet i vissa ordningsbestämmelser enligt kommittén kunna bestämmas av de värnpliktiga själva liksom hur de lokaler som efter samråd har tilldelats dem för användning under fritid skall utnyttjas. Vidare skall enligt kommitténs förslag berörda chefer efter mönster från medbestämmandelagen ha en allmän skyldighet att samråda med de värnpliktiga innan viktigare beslut fattas. När det gäller den egentliga utbildningsverksamheten lämnas vissa detaljförslag beträffande medinflytandets omfattning.

I fråga om formerna för medinflytandet föreslås att varje pluton och motsvarande enhet vid förbandet utser en ledamot i ett organ som kommittén kallar värnpliktsrådet. Rådet avses utgöra de värnpliktigas högsta representativa organ vid förbandet och utöva t. ex. den beslutanderätt som tillkommer de värnpliktiga vid förbandet som helhet. Rådet föreslås bestå uteslutande av värnpliktiga och bör enligt kommittéförslaget få sammanträda på tjänstetid.

De nuvarande förbandsnämnderna bör enligt kommittén avskaffas. I stället använder kommittén denna benämning på det särskilda organ som den föreslår skall inrättas för samverkan mellan förbandscheferna och de värnpliktiga, dvs. främst för samrådsöverläggningar. Denna nämnd föreslås

bestå av tre företrädare för myndigheten och fyra för de värnpliktiga, vilka bland sig utser en ordförande.

Föredragande statsrådet

Försvarsministern förklarar att enligt hans uppfattning bör tyngdpunkten i medinflytandet ligga på lokal nivå. Det bör utformas så att det direkt berör de värnpliktiga och kan omfatta deras egen arbetsmiljö. Medinflytandet bör således, anser han, förankras i plutons- och kompaninivån. Han framhåller vidare att de förslag som han anser bör genomföras inte innehåller några frågor som enligt hans mening behöver underställas riksdagens prövning. Han anser emellertid att de värnpliktigas medinflytande är så viktigt att riksdagen bör informeras om de åtgärder inom området som han avser att föreslå regeringen.

Han delar kommitténs uppfattning att samverkan mellan värnpliktiga och myndigheter även fortsättningsvis bör ske i de former som regering och myndigheter har bestämt. Denna princip framhåller han, påverkas inte om de värnpliktiga bildar frivilliga organisationer för att främja sina intressen.

Han kan inte dela kommitténs uppfattning att de värnpliktiga bör ges rätt att själva besluta om inriktningen av fritidsaktiviteter, eftersom dessa grundas på individuella önskemål som bör prövas i särskild ordning. Denna fråga liksom medelstillelningen för ändamålet bör enligt hans uppfattning dock göras till föremål för samråd.

Han biträder kommitténs övriga förslag om beslutanderätt för de värnpliktiga men understryker att denna beslutanderätt inte är beslutanderätt i förvaltningsrättslig mening utan får betraktas som rekommendationer.

När det gäller formerna för de värnpliktigas inflytande framför han en fråga kommittén avvikande uppfattning. Han är sålunda inte beredd att biträda förslaget om s. k. värnpliktsråd och om förbandsnämnder i den nya utformningen. Han finner det svårt att se att dessa organ skulle bidra till att ytterligare fördjupa medinflytandet för samtliga värnpliktiga. Att inrätta värnpliktsråd innebär enligt hans uppfattning en formalisering av den normala samverkan som finns mellan värnpliktiga i frågor av gemensamt intresse. Han anser därför att förbandsnämnderna i deras nuvarande form också i fortsättningen bör vara huvudorganet för förbandsledningens samverkan med de värnpliktiga. De värnpliktiga representanterna i nämnden bör dock enligt hans mening ges möjlighet att förbereda sig vid särskilda sammanträden.

Försvarsministern delar kommitténs uppfattning att de nuvarande militär-områdesvisa konferenserna skall ersättas med konferenser som organiseras försvarsgrensvis. Han anser också som kommittén att antalet ombud vid värnpliktskonferensen bör minskas från 200 till 160. Ett förslag av kommittén

om ytterligare personalresurser för värnpliktiga arbetsgrupper är han däremot inte beredd att biträda.

Motionen

1980/81:349 av Eric Holmqvist m. fl. (s) såvitt avser yrkande 13 att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utveckling av de värnpliktigas inflytande.

Utskottet

Utskottet vill inledningsvis erinra om att det i olika sammanhang har behandlat frågan om de värnpliktigas medinflytande.

I betänkandet FöU 1971:19 lämnade utskottet en ingående redogörelse för de former för samråd och medinflytande som då hade utvecklats inom försvarsmakten. Frågan behandlades också utförligt av utskottet i samband med 1977 års försvarsbeslut (FöU 1976/77:13 s. 60–62). Utskottet har även därefter på grund av motionsyrkanden i ämnet haft anledning att ägna uppmärksamhet åt medinflytandefrågan (FöU 1977/78:19 s. 16, FöU 1978/79:23 s. 23 och FöU 1979/80:19 s. 28).

Värnpliktsinflytandekommittén har numera lämnat sitt huvudbetänkande (Ds Fö 1979:2). I budgetpropositionen har försvarsministern tagit ställning till kommitténs förslag (s. 43–46). En kortfattad redogörelse för försvarsministerns ställningstagande har lämnats i det föregående.

I motion 349 (yrkande 13) utvecklar socialdemokraterna i försvarsutskottet sin syn på utvecklingen av de värnpliktigas inflytande. De anser – i likhet med kommittén och försvarsministern – att den organisatoriska ramen för detta också i fortsättningen skall bestämmas av statsmakterna. De framhåller emellertid att om det visar sig att de värnpliktigas intresseorganisationer når en omfattning och stabilitet som gör det möjligt för dem att på ett representativt sätt företräda de värnpliktigas intresse så kan frågan komma i ett annat läge. Man anser vidare att det klarare än vad som sker i propositionen bör exemplifieras i vilka frågor ett obligatoriskt samråd bör komma till stånd. Vad kommittén har föreslagit bör enligt motionärerna vara vägledande i detta hänseende.

I motionen anförts vidare motiv för att genomföra kommitténs förslag att inrätta värnpliktsråd som representativt organ för de värnpliktiga vid förbanden. Motionärerna understryker emellertid att detta inte får leda till att val av ombud till värnpliktskonferensen sker inom detta organ utan dessa skall såsom f. n. ske genom direkta val.

Motionärerna biträder ett förslag av flera remissinstanser om att inrätta en särskild utbildningsnämnd – vid sidan av förbandsnämnden – där utbildningsfrågor som är gemensamma för förbandet kan behandlas. Genom detta

förslag markeras, framhåller motionärerna, utbildningsfrågornas vikt på ett särskilt sätt.

I motionen föreslås vidare i linje med värnpliktsinflytandekommitténs förslag en viss utökning av resurserna för biträdes hjälp åt den värnpliktiga arbetsgruppen. Enligt motionärerna bör 50 000 kr. avses för ändamålet under anslaget Operativ ledning m. m.: Ledning och förbandsverksamhet.

Utskottet delar försvarsministerns uppfattning att den organisatoriska ramen för de värnpliktigas medinflytande liksom hittills bör bestämmas av statsmakterna och myndigheterna. Liksom försvarsministern anser utskottet att medinflytandets tyngdpunkt bör ligga på lokal nivå.

Enligt utskottets uppfattning bidrar de förslag som framförs i motion 349 inte till att fördjupa medinflytandet för de värnpliktiga. De kan snarare innebära en formalisering av medinflytandet som onödigt binder den pågående demokratiseringsprocessen. Utskottet stöder därför i detta hänseende försvarsministerns synpunkter. I detta sammanhang vill utskottet särskilt understryka betydelsen av att de värnpliktigas representanter i förbandsnämnderna ges möjlighet att förbereda sig vid särskilda sammanträden.

Utskottet är inte berett att tillstyrka motionärernas förslag om ytterligare medel till den värnpliktiga arbetsgruppens verksamhet. Frågan bör, som försvarsministern anför, prövas senare mot bakgrund av en ökad erfarenhet av medinflytandeverksamheten.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:100 och med avslag på motion 1980/81:349, yrkande 13, lämnar utan erinran vad försvarsministern har anfört om värnpliktigas medinflytande.

10. Förbättrade värnpliktsförmåner m. m.

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 47–48) föreslagit riksdagen att

1. anta förslag till lag om ändring i familjebidragslagen (1978:520),
2. godkänna vad föredragande statsrådet har förordat om förmåner åt värnpliktiga m. fl.

Motionerna

Utskottet behandlar i detta sammanhang motionerna

1980/81:349 av Eric Holmqvist m. fl. (s) såvitt gäller yrkandena 11 och 12, nämligen

11. att riksdagen beslutar uttala sig för att dagersättningen höjs med 2 kr. till 18 kr. per dag.

12. att riksdagen beslutar uttala sig för att förplägnadsersättningen höjs med 5 kr. till 15 kr. per dag.

1980/81:696 av Kerstin Ekman m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen hemställer hos regeringen att nuvarande regler i fråga om utbildningspremier ändras så att man undviker negativa konsekvenser för rekrytering av yrkesbefäl.

1980/81:1217 av Ivan Svanström (c), vari yrkas att riksdagen uttalar sig för att helt fria hemresor för värnpliktiga i enlighet med vad som anförs i motionen införs fr. o. m. den 1 juli 1981.

1980/81:1602 av Ingrid Sundberg m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att försöksverksamhet påbörjas med krav på att de värnpliktiga vid utnyttjande av tiokronorsresa skall bära uniform.

Utskottet

I budgetpropositionen förordas att *dagersättningen* till värnpliktiga fr. o. m. den 1 juli 1981 höjs från 16 kr. till 17 kr. Detta innebär att den sammanlagda ersättningen – *dagersättningen* och tillägg till *dagersättningen* – blir (17 + 15) 32 kr. fr. o. m. 231:a t. o. m. 300:e tjänstgöringsdagen om höjningen kommer till stånd. För tjänstgöringstid därefter blir den sammanlagda ersättningen för dag (17+30) 47 kr.

Regeringen föreslår vidare att maximibeloppet för *familjepenning* för maka höjs från 1 140 kr. till 1 290 kr. för månad och för barn från 510 kr. till 570 kr. för månad. Försvarsministern framhåller att genom dessa höjningar kommer familjepenningen för maka att ligga över det grundbelopp som nu utgår till ensamstående enligt socialhjälpnormen i Stockholms kommun och familjepenningen för barn att ligga över nuvarande nivå för bidragsförskott och barnpension. Ändringen förutsätter att familjebidragslagen (1978:520) ändras i detta avseende.

Enligt gällande bestämmelser kan värnpliktig få *näringsbidrag* till avlöningskostnader som uppkommer till följd av att särskild arbetskraft måste anlitas för att under den värnpliktiges tjänstgöring helt eller delvis ersätta honom. Det maximerade dagsbeloppet för näringsbidrag är sedan den 1 juli 1977 100 kr. I budgetpropositionen föreslås att näringsbidrag fr. o. m. den 1 juli 1981 skall kunna utgå med 150 kr. för dag. Även en sådan ändring påverkar familjebidragslagen.

I motion 349 (s) föreslås en höjning av *dagersättningen* till 18 kr., dvs. med 1 kr. mer än regeringen föreslår. Motionärerna yrkar vidare att den s. k. förplägnadsersättningen höjs från 10 kr. till 15 kr. De föreslagna höjningarna medför enligt motionärernas beräkningar ökade utgifter med ca 19 milj. kr.

Motion 1217 (c) innehåller ett tidigare framfört yrkande om helt fria hemresor för de värnpliktiga. Motionären anser att kostnaderna för de värnpliktigas resor numera uppgår till så stora belopp att den ytterligare kostnad som reformen eventuellt medför kan inrymmas inom försvarets samlade kostnadsram.

Utskottet har vid behandling av tidigare motionsyrkanden om förbättrade förmåner till de värnpliktiga utöver regeringens förslag hänvisat till en undersökning om de värnpliktigas ekonomiska förhållanden som överbefälhavaren efter förslag av utskottet utför i samarbete med statistiska centralbyrån (FöU 1978/79:23 s. 28 och FöU 1979/80:13 s. 38). Utskottet har bedömt att denna utredning skulle komma att ge ett värdefullt faktamaterial för prioriteringar och beslut när det gäller de värnpliktigas förmåner.

I budgetpropositionen uppges att utredningsarbetet – vars resultat skulle ha redovisats senast i mitten av september 1980 – av olika anledningar har försenats. Det har därför inte kunnat ligga till grund för övervägandena i budgetarbetet för budgetåret 1981/82. Försvarsministern erinrar också om den översyn av familjebidragslagen som utskottet har förordat (FöU 1979/80:13, rskr 1979/80:316). Med anledning av riksdagens beslut och erfarenheterna av familjebidragslagens tillämpning avser försvarsministern att under våren 1981 föreslå regeringen att förelägga riksdagen en proposition i frågan. Han utgår från att han i detta sammanhang även får möjlighet att kommentera och behandla den värnpliktsekonomiska undersökningen.

Med hänsyn till att en särskild proposition rörande de värnpliktigas förmåner är att vänta senare i år – där bl. a. resultatet av den pågående undersökningen av de värnpliktigas ekonomiska förhållanden avses behandlas – är utskottet inte heller nu berett att tillstyrka några ändringar av de värnpliktigas ekonomiska förmåner utöver regeringens förslag. Motion 349, yrkandena 11 och 12, och motion 1217 bör avslås.

Utskottet vill i detta sammanhang också behandla motion 1602 (m) som även den rör resor för tjänstgörande värnpliktiga.

I motionen anförs att de värnpliktiga under sina resor genom alkoholförtäring, förstörelse och högljudd samvaro stör andra passagerare. Motionärerna pekar på åtgärder som har vidtagits eller övervägts för att komma till rätta med detta missförhållande. De anser det vara angeläget att även andra vägar prövas för att förbättra ordningen vid de värnpliktigas resor. I detta syfte förordas att de värnpliktiga på försök åläggs att bära uniform i samband med s. k. tiokronorsresor.

Det är självklart önskvärt att de värnpliktiga vid sina resor inte stör andra resenärer. Trafikföretagen har genom olika åtgärder sökt förbättra ordningen bland de värnpliktiga liksom bland andra ungdomar som reser i grupp. Inför utskottet har upplysts att ordningen vid de värnpliktigas resor har förbättrats under det senaste året. Utskottet anser inte att man bör försöka förbättra ordningen genom att införa en skyldighet för de värnpliktiga att

bära uniform vid s. k. tiokronorsresor. En sådan allmän skyldighet vid resor skulle inte ligga i linje med den avveckling av uniformspikten och andra föreskrifter rörande de värnpliktigas fritid som har präglat utvecklingen under senare år. Utskottet anser också att de värnpliktiga i princip inte skall särbehandlas som resenärer. Motion 1602 bör alltså avslås.

I motion 696 (fp) yrkas en ändring av nuvarande regler rörande utbildningspremier till vissa värnpliktiga som efter grundutbildningen börjar att utbilda sig till yrkesofficerare. Som bakgrund till behandlingen av detta yrkande vill utskottet något uppehålla sig vid gällande principer för rekryteringen till yrkesofficersutbildning.

Enligt den nya befälsordningen (prop. 1977/78:24, FöU 1977/78:10, rskr 1977/78:179) skall yrkesbefäl rekryteras bland alla kategorier befälsuttagna värnpliktiga. Särskilda aspirantlinjer förekommer alltså inte.

Värnpliktiga som anmäler intresse för officersyrket i samband med inskrivningen och bedöms lämpliga tas ut för utbildning till gruppbefäl eller plutonsbefäl. Dessa värnpliktiga övergår när de har avslutat sin grupp- eller plutonsbefälsutbildning till en förberedande officersskola. Detsamma gäller dem som först sedan de påbörjat grupp- eller plutonsbefälsutbildningen anmäler intresse att bli yrkesofficer.

Rekryteringen bland kompanibefälsuttagna värnpliktiga regleras genom riktlinjer av överbefälhavaren som regeringen har godtagit den 12 juni 1980. Enligt dessa bör värnpliktiga som under utbildning till kompanibefäl kommer till insikt om att de vill bli yrkesofficerare och bedöms vara lämpliga för detta överföras till förberedande officerskurs innan kompanibefälsutbildningen (kadettskolan) börjar. De som i ett sent skede av utbildningen till kompanibefäl eller först när den har avslutats bestämmer sig för en framtid som yrkesofficerare får tillgodoräkna kadettskolan som förberedande officersskola.

Under de utbildningsskedet som nyss beskrivits – alltså även under utbildningen vid förberedande officersskola – utgår värnpliktsförmåner. Värnpliktiga som efter avslutad kompanibefälsutbildning utbildas till yrkesofficer vid officershögskola får enligt gällande riktlinjer inte den utbildningspremie om 5 000 kr. som utgår till andra värnpliktiga som godkända har genomgått kompanibefälsutbildning. De värnpliktiga som redan fått premier skall enligt regeringens beslut återbetala dem.

I motion 696 (fp) vänder sig motionärerna mot regeringens beslut om återbetalningsskyldighet, som de anser bör omprövas. Denna ordning har, anför de, fått negativa konsekvenser för rekryteringen bland berörda värnpliktiga. Motionärerna anser det strida mot en grundtanke i den nya befälsordningen att ha föreskrifter som på detta sätt begränsar de faktiska möjligheterna att rekrytera bland alla befälsuttagna värnpliktiga.

Utskottet har förståelse för att det kan te sig egendomligt för den enskilde att behöva återbetala en premie som han har fått. Det är också olyckligt om den föreskrivna återbetalningsskyldigheten skulle ha den rekryteringshäm-

mande effekt som motionärerna hävdar. Bland värnpliktiga med kompanibefälsutbildning torde finnas många som väl lämpar sig som yrkesofficerare. Utskottet har därför ingående övervägt den fråga som aktualiserats genom motionen.

Utskottet konstaterar att värnpliktiga som enligt den nya befälsordningen rekryteras till yrkesofficerare som regel först utbildas till grupp- eller plutonsbefäl och därefter fortsätter sin utbildning vid förberedande officersskola. Rekrytering av yrkesofficerare kan också på nyss beskrivet sätt ske bland värnpliktiga under kompanibefälsutbildning. Denna utbildning är dock i första hand avsedd att täcka krigsorganisationens behov och fullföljs endast av de yrkesofficersaspiranter som sent under kompanibefälsutbildningen, eller först sedan den är avslutad, bestämmer sig för officersyrket.

Om riksdagen skulle bifalla motion 696 uppkommer enligt utskottets mening en obalans i fråga om förmåner som – förutom att den innebär orättvisa mellan olika yrkesofficersaspiranter – skulle kunna påverka den avsedda utbildningsgången enligt den nya befälsordningen. Utskottet kan därför inte tillstyrka motionen, som syftar till likställighet mellan å ena sidan vissa yrkesofficersaspiranter och å andra sidan kompanibefälsutbildade värnpliktiga. Kompanibefälsutbildningen skall förse krigsorganisationen med värnpliktiga plutonchefer. Utbildningspremierna för sådan utbildning motiveras främst av att det råder brist på plutonchefer i krigsförbanden.

Inte heller har utskottet funnit tillräckliga skäl för att särbehandla sådana värnpliktiga som redan hade påbörjat kompanibefälsutbildning när regeringen tog ställning den 12 juni 1980. De som därefter fullföljer utbildningen, får premie och sedan ansöker om att bli antagna som yrkesofficersaspiranter gör ett val i medvetande om de regler som gäller. Utskottet vill dock understryka att det är angeläget att man finner former för återbetalningen av utbildningspremierna som blir så litet kännbara för den värnpliktige som möjligt, t. ex. genom avbetalningar inom viss tid.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen antar inom försvarsdepartementet upprättat och till budgetpropositionen som bilaga 7.1 fogat förslag till ändring av familjebidragslagen (1978:520),
2. att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:100 och med avslag på motion 1980/81:349, yrkande 11, godkänner vad föredragande statsrådet har förordat om dagersättningen till värnpliktiga m. fl.,
3. att riksdagen avslår motion 1980/81:349, yrkande 12, om förplägnadsersättning till värnpliktiga m. fl.,
4. att riksdagen avslår motion 1980/81:1217 om fria hemresor för värnpliktiga,
5. att riksdagen avslår motion 1980/81:1602 om försöksverksamhet vid värnpliktigas hemresor,
6. att riksdagen avslår motion 1980/81:696 om ändrade regler för utbildningspremier till värnpliktiga.

11. Luftförsvarssektorernas organisation

Regeringen har i proposition 1980/81:124 (s. 3–4) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad föredragande statsrådet har förordat om vilka flottiljer som skall vara luftförsvarssektorförband från den 1 juli 1981.

2. bemyndiga regeringen att vidta de åtgärder som behövs för att omorganisationen skall kunna genomföras.

Utskottet

Sverige är f. n. indelat i sju luftförsvarssektorer (S 1, S 2, W 2, O 1, O 5, N 3 och ÖN 3). Ledning i fred av verksamheten inom sektorerna är knuten till vissa flottiljer, luftförsvarssektorförband. De sju luftförsvarssektorförbanden är Västmanlands flygflottilj (F 1), Jämtlands flygflottilj (F 4), Skaraborgs flygflottilj (F 7), Skånska flygflottiljen (F 10), Brävalla flygflottilj (F 13), Blekinge flygflottilj (F 17) och Norrbottens flygflottilj (F 21).

I propositionen förordar försvarsministern att sektorerna S 1, S 2 och W 2 förs samman till en sektor benämnd Syd samt sektorerna O 1 och O 5 till en sektor kallad Mitt. I den förordade organisationen avses F 4, F 10, Upplands flygflottilj (F 16) och F 21 vara luftförsvarssektorförband. Den nya sektorindelningen och sektorstabsorganisationen föreslås gälla från den 1 juli 1981.

Utskottet har ingen erinran mot vad försvarsministern har anfört och hemställer

1. att riksdagen godkänner vad föredragande statsrådet har förordat om vilka flottiljer som skall vara luftförsvarssektorförband från den 1 juli 1981,
2. att riksdagen bemyndigar regeringen att vidta de åtgärder som behövs för att omorganisationen skall kunna genomföras.

12. Ramberäkning för budgetåret 1981/82 m. m. – militära försvaret

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 49–54), med ändring i fråga om utgiftsramens storlek i proposition 1980/81:124 (s. 5–6), föreslagit riksdagen att

1. för budgetåret 1981/82 fastställa utgiftsramen för det militära försvaret till 15 416 430 000 kr. i prisläget februari 1980,

2. bemyndiga regeringen att justera utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1981/82 med hänsyn till prisutvecklingen enligt nettoprisindex korrigerad med de besparingar som föredragande statsrådet har förordat för det militära försvaret,

3. bemyndiga regeringen att justera utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1981/82 på grund av över- eller underutnyttjande av utgiftsramen för budgetåret 1980/81,

4. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1981/82 medge överskridande av utgiftsramen för det militära försvaret samt av lämnade beställningsbemyndiganden, om det behövs av konjunktur- eller beredskaps-skäl.

Motionerna

1980/81:349 av Eric Holmqvist m. fl. (s) såvitt gäller yrkandena 7–10, yrkande 10 såvitt nu är i fråga, nämligen

7. att riksdagen beslutar fastställa utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1981/82 till 14 921 578 000 kr. i prisläge februari 1980,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om förändringar av bemyndiganderamar och betalningsmedel,

9. att riksdagen – med avslag på propositionen i denna del – beslutar bemyndiga regeringen justera utgiftsramen för 1981/82 på grund av över- eller underutnyttjande av utgiftsramen för budgetåret 1980/81 i den utsträckning som godkändes vid 1977 års försvarsbeslut,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om begränsning av priskompensationen för 1981/82 för militärt försvar och civilförsvar.

1980/81:701 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt gäller yrkande 4 att riksdagen med ändring av proposition 1980/81:100 bil. 7 beslutar att det föreslagna anslaget för det militära försvaret för budgetåret 1981/82 minskas med 1 900 000 000 kr. till 15 412 000 000 kr.

1980/81:2042 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt gäller yrkande 1 att riksdagen avslår förslaget i proposition 1980/81:124 om ökning av utgiftsramen för det militära försvaret.

Utskottet

Regeringen föreslår i proposition 1980/81:124 att utgiftsramen för budgetåret 1981/82 skall uppgå till 15 416 430 000 kr. i prisläget februari 1980. Beloppet är framräknat med gällande metod för ramberäkningarna, med stöd av riksdagens beslut om riktlinjer för det militära försvarets fortsatta utveckling (prop. 1980/81:4, FöU 1980/81:1, rskr 1980/81:11) samt med utgångspunkt i basbeloppet för budgetåret 1980/81.

Utgiftsramen är på vanligt sätt beräknad i ett känt prisläge (februari 1980). Liksom tidigare år anges därutöver en beräknad priskompensation, enligt gällande system för sådan kompensation, för tiden fram till genomförande-årets medelprisläge. Priskompensationen är beräknad till 2 200 milj. kr..

vilket med en utgiftsram om 15 416 430 000 kr. motsvarar en utveckling av nettoprisindex (NPI) med 14,27 %. Efter avdrag av 300 milj. kr. för den besparing som har beslutats av riksdagen anges ett beräknat betalningsutfall för det militära försvaret den 30 juni 1982 om (15 416 430 000 + 2 200 000 000 – 300 000 000) 17 316 430 000 kr.

Bland övriga regeringsförslag under denna punkt ingår, på samma sätt som tidigare år, att riksdagen skall bemyndiga regeringen att justera utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1981/82 på grund av över- eller underutnyttjande av utgiftsramen för budgetåret 1980/81. Enligt gällande regler för överföring av betalningsmedel mellan budgetår (prop. 1976/77:74 bil. 1 s. 142) får ett underutnyttjande av utgiftsramen tillgodoräknas kommande budgetår upp till 2 % av basbeloppet. Försvarsministern uttalar nu att prisutvecklingen inom det militära försvaret under senare tid har skapat svårigheter att utnyttja tillgängliga betalningsmedel på ett helt rationellt sätt. Han förordar därför (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 34 och 53) att betalningsmedel som svarar mot 4 % av den till genomförandeprisläget omräknade utgiftsramen för budgetåret 1980/81 vid behov får föras över från budgetåret 1980/81 till budgetåret 1981/82.

I motion 1980/81:701 (vpk) föreslås att utgifterna för nästa budgetår skall minskas med 1 900 milj. kr. Som motiv åberopas bl. a. att det militära försvaret bör bära sin del av det försämrade samhällsekonomiska läget. Liksom beträffande den inriktning av verksamheten som har föreslagits av vänsterpartiet kommunisterna anser utskottet att yrkande 4 i vpk-motionen bör avslås av riksdagen. Detsamma gäller yrkande 1 i vpk:s motion 2042, som väcktes med anledning av proposition 1980/81:124.

Enligt motion 1980/81:349 (s) bör utgiftsramen för det militära försvaret nästa budgetår bestämmas till 14 921 578 000 kr. (prisläge februari 1980). Beloppet understiger regeringens förslag med ca 495 milj. kr. Med priskompensation för budgetåret beräknad på samma sätt som av regeringen (NPI + 14,27 %) anger motionärerna ett beräknat utfall den 30 juni 1982 om 17 050 887 000 kr. Utfallet understiger det som anges i proposition 1980/81:124 med ca 265,5 milj. kr.

Enligt utskottets mening bör utgiftsramen för nästa budgetår bestämmas till det belopp som regeringen föreslår, dvs. 15 416 430 000 kr.

I motion 349 föreslås vidare att riksdagen inte skall medge regeringen att föra över medel från innevarande budgetår till budgetåret 1981/82 i större utsträckning än som medges av gällande regel, grundad på 1977 års försvarsbeslut.

Skillnaden mellan regeringens och motionärernas förslag i denna del bör belysas närmare. 2 % av basbeloppet för innevarande budgetår motsvarar ca 272 milj. kr. Beloppet utgör maximum för överföring till nästa budgetår enligt gällande regler.

4 % av den till genomförandeprisläget omräknade utgiftsramen för innevarande budgetår kan f. n. inte bestämmas utan ett antagande om

genomförandeprisläget, dvs. genomsnittet av prislägena för augusti och november 1980 och för februari och maj 1981 (bas februari 1979). I budgetpropositionen 1980 beräknades storleken av priskompensationen för budgetåret 1980/81 efter en utveckling av NPI med 15,3 %. Prisutvecklingen hittills gör det rimligt att i stället räkna med ett NPI-medeltal på ca 22 % för tiden februari 1979–medelprisläget för budgetåret 1980/81.

Utgiftsramen för innevarande budgetår är bestämd till avrundat 13 688 milj. kr. (prisläge februari 1979). Vid en NPI-utveckling med 22 % blir utfallet den 30 juni 1981 avrundat 16 700 milj. kr. 4 % härav är 668 milj. kr.

Skillnaden i överföringsmöjlighet blir med angivet antagande om prisutvecklingen (668–272) 396 milj. kr. Med hänsyn till bristen på betalningsmedel tidigare under försvarsbeslutsperioden, till de angelägna behov som finns inom utbildnings- och materielområdena samt för att det skall bli möjligt att utnyttja tillgängliga medel på ett rationellt sätt tillstyrker utskottet att överföring till nästa budgetår får ske i den utsträckning som försvarsministern har förordat.

I motion 349 (s) diskuteras i detta sammanhang i vad mån regeringen gör realistiska *prognoser om prisutvecklingen* när den anger en beräknad prisutveckling för nästkommande budgetår och föreslår täckningsanslag för budgetåret. I följande tabell redovisar utskottet därför hur regeringens antaganden om prisutvecklingen har utfallit fr. o. m. 1972 års försvarsbeslut, uttryckt i procentenheter. Av redovisningen framgår att prisutvecklingen varje budgetår men i varierande grad har överstigit regeringens antagande.

Prisutveckling från basmånad (februari kalenderåret före budgetårets början) till medelprisläge, procentenheter NPI

	<i>Mot prisreglerings- anslaget svarande NPI-prognos</i>	<i>Utfall NPI</i>	<i>Skillnad</i>
1972/73	7,4	10,6	+ 3,2
1973/74	7,7	15,2	+ 7,5
1974/75	13,4	22,6	+ 9,2
1975/76	17,4	19,4	+ 2,0
1976/77	15,3	19,7	+ 4,4
1977/78	14,5	21,6	+ 7,1
1978/79	17,6	19,1	+ 1,5
1979/80	10,8	16,9	+ 6,1
1980/81	15,3	(ca 22)	(ca + 6,7)
1981/82	14,3		

Som framgår av tabellen har olika regeringar redovisat försiktiga antaganden om prisutvecklingen. Den kraftiga prisökningen på oljeprodukter har haft sin betydelse. Eftersom prisregleringsanslagen är förslagsvis betecknade täckningsanslag uppstår inga budgettekniska komplikationer.

För budgetåret 1981/82 grundas – som förut nämnts – regeringens beräkning av prisregleringsanslaget på ett antaget NPI-medeltal om 14,27 % för tiden februari 1980 till medelkostnadsläget för budgetåret. Eftersom NPI har utvecklats med 11,16 % mellan februari 1980 och februari 1981 måste bedömas att utvecklingen från februari 1980 till medelprisläget för budgetåret 1981/82 – i det närmaste två år – kommer att bli större än 14,27 %.

I besparingssyfte föreslås i motion 349 en ytterligare begränsning av utgifterna för militärt försvar med 150 milj. kr. Utskottet kan inte heller i denna del tillstyrka bifall till motionen. Yrkandena 7–10 i motionen bör avslås av riksdagen, yrkande 10 såvitt nu är i fråga.

Utskottet vill här också något behandla *bemyndigandeskuldens utveckling*.

Utveckling och anskaffning av materiel till försvarsgrenarna och till vissa staber m. m. måste ske enligt långsiktiga planer. För många objekt går lång tid från beställningen till utvecklingsarbetets avslutande eller leveransen av materiel. Betalningsmedel kan förbrukas bl. a. i form av förskott vid beställning, successivt under utvecklingsarbete och i samband med leveranser. Verksamheten inriktas med hjälp av beställningsbemyndiganden medan dess takt bestäms av tillgången på betalningsmedel.

Skillnaden mellan dittills lämnade bemyndiganden och anvisade betalningsmedel vid en viss tidpunkt brukar benämnas bemyndigandeskuld. Förhållandet mellan bemyndigandeskulden vid budgetårsskifte och beräknad tillgång på betalningsmedel – inkl. prisregleringsmedel – under budgetåret före budgetårsskiftet kallas bemyndigandekvot.

I betänkande FöU 1976/77:13 (s. 70) om 1977 års försvarsbeslut lämnade utskottet en redovisning för bemyndigandeskulder och bemyndigandekvoter för de tre försvarsgrenarnas anslag till utveckling och anskaffning av materiel. Bemyndigandeskulden beräknades öka påtagligt från den 30 juni 1976 till samma tidpunkt 1978. Utskottet anförde att en ökning av bemyndigandeskulder och bemyndigandekvoter är naturlig i samband med ett nytt försvarsbeslut.

Regeringens förslag om bemyndiganden och anslag till utveckling och anskaffning av materiel för försvarsgrenarna i budgetpropositionen och i proposition 1980/81:124 gäller det sista året i perioden för 1977 års försvarsbeslut. Med hänsyn tagen till de ytterligare beställningsbemyndiganden som riksdagen har lämnat efter förslag i proposition 1980/81:101 (FöU 1980/81:16, rskr 1980/81:164) och med en antagen prisreglering av anslagen för innevarande och nästa budgetår med 15 % kan beräknas följande bemyndigandekvoter den 30 juni 1982. Som jämförelse anges de faktiska kvoterna den 30 juni åren 1977 och 1978.

	Utveckling och anskaffning av materiel			
	Armé- förband	Marin- förband	Flyg- förband	Samman- lagt
Bemyndigandekvot 1977-06-30	3,0	4,0	1,8	2,4
Bemyndigandekvot 1978-06-30	2,4	4,2	3,0	3,0
Beräknad bemyndigandekvot 1982-06-30	2,3	3,4	2,3	2,4

Bemyndigandekvoter uttrycker storleken av riksdagens betalningsåtaganden i form av beställningsbemyndiganden till regeringen vid utgången av ett visst budgetår, jämförda med den medgivna medelsförbrukningen för samma ändamål under budgetåret. Som framgår av sammanställningen kan den sammanlagda kvoten för försvarsgrenarna vid utgången av perioden för 1977 års försvarsbeslut beräknas bli densamma som vid utgången av perioden för 1972 års försvarsbeslut. Kvoten vid utgången av det första året i perioden för 1977 års försvarsbeslut var naturligt nog större.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen med bifall till propositionerna 1980/81:100 och 1980/81:124 samt med avslag på motionerna 1980/81:349, yrkandena 7 och 8, 1980/81:701, yrkande 4, och 1980/81:2042, yrkande 1, för budgetåret 1981/82 fastställer utgiftsramen för det militära försvaret till 15 416 430 000 kr. i prisläget februari 1980,
2. att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:100 och med avslag på motion 1980/81:349, yrkande 10 i denna del, bemyndigar regeringen att justera utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1981/82 med hänsyn till prisutvecklingen enligt nettoprisindex korrigerad med en besparing om 300 000 000 kr.,
3. att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:100 och med avslag på motion 1980/81:349, yrkande 9, bemyndigar regeringen att med den begränsning som föredragande statsrådet förordar justera utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1981/82 på grund av över- eller underutnyttjande av utgiftsramen för budgetåret 1980/81,
4. att riksdagen bemyndigar regeringen att under budgetåret 1981/82 medge överskridande av utgiftsramen för det militära försvaret samt av lämnade beställningsbemyndiganden, om det behövs av konjunktur- eller beredskapsskäl.

13. Anslagsfrågor för det militära försvaret

FJÄRDE HUVUDTITELN

Regeringen har i budgetpropositionen och proposition 1980/81:124 föreslagit riksdagen att för budgetåret 1981/82 anvisa medel, lämna beställningsbemyndiganden m. m. enligt följande sammanställning.

Anslag		Belopp (kr.)
A 1.	Försvarsdepartementet (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 56)	förslagsanslag 25 600 000
A 2.	Vissa nämnder m. m. (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 57-60)	förslagsanslag 15 100 000
A 3.	Kommittéer m. m. (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 60)	förslagsanslag 5 100 000
A 4.	Extra utgifter (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 61)	reservationsanslag 750 000
A 5.	Reglering av prisstegringar för det militära försvaret (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 61-63)	förslagsanslag 1 900 000 000
B 1.	Arméförband: Ledning och förbandsverksamhet (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 64-70)	förslagsanslag 3 971 000 000
B 2.	Arméförband: Materielanskaffning (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 70-74)	bemyndigande 1 708 000 000 förslagsanslag 1 170 000 000
B 3.	Arméförband: Anskaffning av anläggningar (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 74-86)	förslagsanslag 460 000 000
B 4.	Arméförband: Forskning och utveckling (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 86-88)	bemyndigande 227 000 000 förslagsanslag 148 200 000
C 1.	Marinförband: Ledning och förbandsverksamhet (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 91-94)	förslagsanslag 1 283 900 000
C 2.	Marinförband: Materielanskaffning (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 95-98)	bemyndigande 1 692 000 000 förslagsanslag 657 000 000
C 3.	Marinförband: Anskaffning av anläggningar (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 98-105)	förslagsanslag 120 400 000
C 4.	Marinförband: Forskning och utveckling (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 106-108)	bemyndigande 71 100 000 förslagsanslag 75 000 000
D 1.	Flygvapenförband: Ledning och förbandsverksamhet (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 109-115)	förslagsanslag 2 306 200 000
D 2.	Flygvapenförband: Materielanskaffning (prop. 1980/81:124 s. 7-10)	bemyndigande 2 321 800 000 förslagsanslag 2 455 850 000
D 3.	Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 115-126)	förslagsanslag 236 600 000
D 4.	Flygvapenförband: Forskning och utveckling (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 126-129)	bemyndigande 378 800 000 förslagsanslag 407 984 000
E 1.	Operativ ledning m. m.: Ledning och förbandsverksamhet (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 130-136)	förslagsanslag 512 540 000
E 2.	Operativ ledning m. m.: Materielanskaffning (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 136-138)	bemyndigande 106 700 000 förslagsanslag 77 800 000

Anslag		Belopp (kr.)
E 3.	Operativ ledning m. m.: Anskaffning av anläggningar (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 139-145)	förslagsanslag 79 700 000
F 1.	Försvarets civilförvaltning (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 146-149)	förslagsanslag 92 650 000
F 2.	Försvarets sjukvårdsstyrelse (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 149-152)	förslagsanslag 21 865 000
F 3.	Fortifikationsförvaltningen (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 153-157)	godkännande 1 förslagsanslag 142 590 000
F 4.	Försvarets materielverk (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 157-162)	bemyndigande 650 000 000 förslagsanslag 520 300 000
F 5.	Gemensam försvarsforskning (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 162-166)	förslagsanslag 267 300 000 bemyndigande 8 000 000
F 6.	Försvarets radioanstalt (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 166-168)	förslagsanslag 140 850 000
F 7.	Värnpliktsverket (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 168-171)	förslagsanslag 74 000 000
F 8.	Försvarets rationaliseringsinstitut (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 172-175)	förslagsanslag 21 440 000
F 9.	Försvarshögskolan (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 175-178)	förslagsanslag 2 560 000
F 10.	Militärhögskolan (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 178-182)	förslagsanslag 27 000 000
F 11.	Försvarets gymnasieskola (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 182-185)	förslagsanslag 2 400 000
F 12.	Försvarets förvaltningsskola (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 185-189)	förslagsanslag 4 900 000
F 13.	Försvarets läromedelscentral (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 189-191)	bemyndigande 2 förslagsanslag 3 360 000
F 14.	Krigsarkivet (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 192-194)	förslagsanslag 4 840 000
F 15.	Statens försvarshistoriska museer (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 194-198)	förslagsanslag 7 600 000
F 16.	Frivilliga försvarsorganisationer m. m. (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 198-200)	förslagsanslag 53 700 000
F 17.	Försvarets datacentral (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 200-204)	bemyndigande 2 förslagsanslag 8 651 000
F 18.	Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt (prop. 1980/81:124 s. 11-13)	förslagsanslag 11 700 000

1 Avser resultaträkning för förvaltningen av fastigheter.

2 Gäller inrättande av tjänst.

Regeringen har vidare (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 60) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört om försvarets personalvårdsnämnd.

Motionerna

Utskottet behandlar i detta sammanhang följande motioner.

1980/81:349 av Eric Holmqvist m. fl. (s) såvitt gäller yrkandena 3, 14, 16 och 17, nämligen

3. att riksdagen begär hos regeringen att frågan om försvarsforskningens ställning utreds i enlighet med vad som anförts i motionen.

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om försvarets personalvårdsnämnd,

16. att riksdagen till Vissa nämnder m. m. (försvarsdepartementet) för budgetåret 1981/82 anvisar ett i förhållande till regeringen med 100 000 kr. ökat förslagsanslag av 15 200 000 kr..

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om medel till de frivilliga försvarsorganisationerna.

1980/81:700 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag till omorganisation av underrättelsetjänsten till ett civilt organ som skall lyda direkt under försvarsdepartementet,

2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära åtgärder för en omorganisation av underrättelsenämnden, innebärande att samtliga riksdagspartier där blir representerade, samt att nämnden görs ansvarig inför riksdagen och dess konstitutionsutskott.

3. att riksdagen hemställer hos regeringen om en redovisning över hur stort anslag som föreslås till den militära underrättelsetjänsten.

1980/81:919 av Per-Olof Strindberg m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär utredning av möjligheterna att förändra tidningen Värnplikts-Nytt till ett organ för all personal inom försvarsmakten.

1980/81:1083 av Birgitta Hambraeus (c) och Margit Odelsparr (c) vari yrkas att riksdagen beslutar begära att regeringen ändrar inriktningen av FOA:s verksamhet.

1980/81:1213 av Lennart Brunander (c) och Arne Fransson (c) vari yrkas att regeringen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bibehållande av försvarets personalvårdsnämnd.

1980/81:1214 av Anders Gernandt (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att förslag utarbetas i syfte att reglera att all forskning med djur som utförs av FOA utanför dess egen verksamhet ej får sekretessbeläggas utan måste bli föremål för etisk bedömning.

1980/81:1603 av Olle Svensson m. fl. (s. c. fp) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avvägningen mellan anställning av egen personal och köp av tjänster inom fortifikationsförvaltningen.

1980/81:1604 av Olle Svensson m. fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om byggstart för ny militärrestaurang vid P 10 i Strängnäs,
2. att riksdagen beslutar att medel härför omdisponeras ur anslaget Arméförband: Anskaffning av anläggningar.

1980/81:2042 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt gäller yrkandena 2 och 3, nämligen

2. att riksdagen bemyndigar regeringen medge beställningar av materiel m. m. för flygvapenförband inom en kostnadsram av 1 941 800 000 kr.,
3. att riksdagen beslutar att anslaget till Flygvapenförband: Materielanskaffning för budgetåret 1981/82 sätts till 2 300 000 000 kr.

Utskottet

Vid beräkningen av anslaget *Vissa nämnder m. m.* för budgetåret 1981/82 har försvarsministern reserverat 200 000 kr. med hänsyn till vad han har anfört beträffande information om säkerhetspolitik och totalförvar (budgetprop. s. 32–33).

I motion 349, yrkande 16, föreslår motionärerna att ytterligare 100 000 kr. skall beräknas för information om säkerhetspolitiken. De hänvisar därvid till vad 1978 års försvarskommitté i sitt betänkande (Ds Fö 1980:2) Vidgad säkerhetspolitisk debatt har anfört om åtgärder i syfte att stimulera debatten inför 1982 års försvarsbeslut. Medlen avses för vissa åtgärder som regeringen enligt motionen bör vidta på grundval av kommittébetänkandet. Centralförbundet Folk och Försvar föreslås få ytterligare ekonomiskt stöd för att stimulera den säkerhetspolitiska debatten och informationen i dessa frågor samt för att anordna pressresor och presseminarier. Vidare bör enligt motionen inrättas journaliststipendier för vidareutbildning på det säkerhetspolitiska området.

Utskottet har under punkt 5 i det föregående behandlat informationen om säkerhetspolitiken och totalförvaret. Med hänvisning till vad utskottet har anfört i det sammanhanget anser utskottet att riksdagen bör avslå motionsyrkandet (s).

I anslutning till anslaget *Vissa nämnder m. m.* har regeringen berett riksdagen tillfälle att ta del av vad försvarsministern har anfört om *försvarets personalvårdsnämnd*. Försvarsministern erinrar bl. a. om att riksdagens beslut om en ny organisation för försvarsmaktens centrala ledning (prop. 1977/78:63, FöU 1977/78:9, rskr 1977/78:174 och prop. 1979/80:100 bil. 7, FöU 1979/80:13, rskr 1979/80:316) innebär att försvarsstabens personal-

vårdsbyrå den 1 juli 1981 inordnas i försvarsstabens planeringsledning. Enligt försvarsministern kan personalvårdsnämndens ställning och arbetsuppgifter inte ses isolerade från den verksamhet som kommer att bedrivas inom planeringsledningen. De senare årens utveckling inom bl. a. det arbetsrättsliga området måste också enligt hans uppfattning beaktas. Mot denna bakgrund avser försvarsministern att överväga om den verksamhet som nu ankommer på försvarets personalvårdsnämnd kan knytas till funktioner inom ramen för den kommande stabsorganisationen. Han erinrar avslutningsvis om att det ankommer på regeringen att besluta i ärendet.

I motion 349 (s) framhåller socialdemokraterna i försvarsutskottet att man kan befara att försvarsministerns uttalande avser en avveckling av personalvårdsnämnden. Motionärerna anser att en sådan åtgärd vore felaktig eftersom personalvårdsnämnden enligt deras mening utgör ett värdefullt kontaktorgan mellan företrädare för de politiska partierna, personalorganisationerna, de värnpliktiga och myndigheterna. Även allmänna insynsskäl talar enligt motionärerna för att man inte avvecklar det lekmannainflytande som utövas genom nämnden.

Även i motion 1213 (c) hävdas att försvarets personalvårdsnämnd bör bestå och även i fortsättningen lyda direkt under försvarsdepartementet. Enligt motionärernas uppfattning har personalvårdsnämnden en stor uppgift i det arbete som följer av de omfattande organisationsändringar försvarets fredsorganisation står inför under de närmaste åren.

Försvarets personalvårdsnämnd inrättades år 1962. Sedan dess har flera förändringar skett beträffande personalvårdsfunktionen inom försvarsmakten. Utöver dem som försvarsministern pekar på kan erinras om den väsentliga förändring som skedde genom tillkomsten av försvarsstabens personalvårdsbyrå. Till bilden hör också utvecklingen mot ett ökat medinflytande för de värnpliktiga.

Försvarsministern anser att bl. a. personalvårdsbyråns inordnande i försvarsstabens planeringsledning motiverar att man överväger personalvårdsnämndens fortsatta existens. Utskottet kan inte dela denna uppfattning. Omorganisationen är inte mer genomgripande än att den liksom tidigare förändringar som har berört personalvården inom försvarsmakten lämnar utrymme för en fortsatt verksamhet av nämnden. Utskottet bedömer det också vara olyckligt om nämnden skulle avvecklas inför de personalproblem som kan förutses på grund av ändringar i fredsorganisationen. Vad utskottet har anfört rörande överväganden om personalvårdsnämndens avveckling bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Chefen för armén har i sina anslagsframställningar rörande anslaget **Arméförband: Anskaffning av anläggningar** för budgetåren 1980/81 och 1981/82 begärt medel för att påbörja uppförandet av en ny militärrestaurang vid Södermanlands regemente (P 10) i Strängnäs (prop. 1979/80 bil. 7 s. 110 och 1980/81:100 bil. 7 s. 79). Försvarsministern har hittills inte beräknat några medel för ändamålet (prop. 1979/80:100 bil. 7 s. 113 och

prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 80).

I motion 1604 (s) anser motionärerna att man bör påbörja uppförandet av militärrestaurangen vid P 10 under nästa budgetår. Ett ytterligare uppskov är enligt deras mening inte acceptabelt bl. a. av hänsyn till dem som arbetar och intar sina måltider i nuvarande starkt nedslitna lokaler. Medel för ändamålet bör, anser motionärerna, kunna skaffas genom omdisponeringar inom anslaget.

Enligt vad utskottet inhämtat har uppförandet av militärrestaurang vid P 10 ännu inte kunnat påbörjas till följd av viss omprojektering för en enklare och billigare lösning än den ursprungligen tänkta. Projekteringsarbetena beräknas bli klara i sådan tid att byggnadsarbeten kan påbörjas under budgetåret 1982/83. Utskottet anser det angeläget att byggnationen kommer till stånd och inte fördröjs mer än nödvändigt. Motionen bör dock avslås eftersom viss omprojektering pågår.

I motion 2042 (vpk) föreslås ändringar i förhållande till regeringens förslag beträffande anslaget Flygvapenförband: Materielanskaffning. Enligt motionärerna bör beställningsbemyndigandet minskas med 380 000 000 kr. till 1 941 800 000 kr. Anslaget föreslås bestämmas till 2 300 000 000 kr. Yrkandena har samband med hur motionärerna anser att det militära försvaret bör utformas. Sådana frågor har utskottet behandlat under punkt 5 i det föregående. Utskottet tillstyrker regeringens förslag och anser att motionsyrkandena bör avslås.

Under anslaget Operativ ledning m. m.: Ledning och förbandsverksamhet beräknas bl. a. medel för den militära underrättelsetjänsten. Vänsterpartiet kommunisterna har i anslutning till budgetpropositionen 1977, 1978, 1979 och 1980 framfört yrkanden om ändring av organisationen av denna verksamhet. Riksdagen har på förslag av försvarsutskottet avslagit dessa yrkanden (FöU 1976/77:9 s. 10–11, rskr 1976/77:54, FöU 1977/78:19 s. 30–31, rskr 1977/78:240, FöU 1978/79:23 s. 39, rskr 1978/79:327, FöU 1979/80:13 s. 46–47, rskr 1979/80:316). Utskottet – som på vanligt sätt har fått särskild information om uppgifter och resurser för underrättelsetjänsten – vidhåller sin uppfattning och föreslår att även yrkandena i motion 700 (vpk) avslås.

Från sistnämnda anslag bekostas också utgivandet av publikationen Värnplikts-Nytt. Tidningen – som kostnadsfritt tilldelas värnpliktiga under utbildning – skall vara ett forum för information och åsiktsutbyte inom försvaret. De värnpliktiga är tillförsäkrade inflytande över tidningens utformning och innehåll. För dess framställning och distribution m. m. får för budgetåret 1980/81 utnyttjas högst 1,2 milj. kr. av anslaget.

I motion 919 (m) pekar motionärerna på att det i olika sammanhang har förts fram kritik mot innehållet i Värnplikts-Nytt. Tidningen anses bl. a. sabotera strävandena att skapa och utveckla samhörighetskänslan mellan de värnpliktiga och deras befäl. Dess kritik mot missförhållanden, hävdas det vidare, ges en ensidig och/eller osaklig utformning. Enligt motionen bör

övervägas åtgärder som kan ändra den nuvarande negativa inställningen till tidningen i positiv riktning. I detta syfte föreslås att den omdanas till ett allmänt forum för information och åsiktsutbyte för all personal inom försvarsmakten. Som exempel framhåller motionärerna omvandlingen av Värnplikts-Nytts norska motsvarighet, *Manskaps-Avisa*, till Försvarets Forum. Den nya norska publikationen har en utformning som motionärerna anser vara riktig. De föreslår att det utreds om Värnplikts-Nytt kan ändras på liknande sätt.

Utskottet har ingående diskuterat Värnplikts-Nytts syfte och innehåll. Det har därvid funnit att de förändringar som motionärerna eftersträvar lämpligen inte bör åstadkommas genom en sådan omdaning av tidningen som motionärerna åsyftar. Utskottet anser att tidningen bör behålla sin uppgift som språkrör för de värnpliktiga. Motionärernas önskemål om en mer konstruktiv inställning till försvaret hör enligt utskottets mening kunna tillgodoses inom ramen för tidningens nuvarande uppgift att vara ett forum för information och åsiktsutbyte. Enligt grundtanken för tidskriften åvilar ansvaret för att detta sker de värnpliktiga själva.

Utskottet har ofta kontakter med värnpliktsutbildningen landet runt. Inte sällan har observerats att värnpliktiga anser att Värnplikts-Nytt har lågt läsvärde. Om tidningen på grund av sitt innehåll inte uppskattas av flertalet värnpliktiga under grundutbildning måste detta antas kunna påverka redaktionen. Motion 919 bör avslås.

I motion 1603 (s, c, fp) behandlas den framtida organisationen av Fortifikationsförvaltningen (FortF) i fråga om fördelningen av ämbetsverkets arbetsuppgifter på egen personal och på köp av tjänster.

Frågan om personalstyrkan i FortF:s organisation hänger enligt motionärerna samman med denna fördelning. FortF anser, uppger motionärerna, utifrån egna och andras erfarenheter det vara mest rationellt att högst 70 % och minst 30 % av den långsiktiga genomsnittliga projekteringen utförs av egen personal. Det anses generellt riktigt att söka sig närmare 70 än 30 %. I dag är läget vid FortF det omvända. Utnyttjandet av konsulter närmar sig mera 70 än 30 %. Motionärerna anser i likhet med FortF att den kostnad som följer av ett så högst konsultutnyttjande inte balanseras av den kostnads-sänkning som en nedskärning av egen personal medför.

Avvägningen mellan försvarsmaktens köp av tjänster och verksamhet i egen regi har utskottet behandlat tidigare i olika sammanhang (FöU 1976/77:13 s. 54, FöU 1979/80:13 s. 50). Denna avvägning har bedömts som väsentlig, inte minst i samband med minskningen av personal inom försvarsmakten. Både överbefälhavaren och statssekreteraren i försvarsdepartementet har inför utskottet understrukit betydelsen av en lämplig avvägning i detta hänseende i det fortsatta rationaliseringsarbetet inom försvarsmakten. 1978 års försvarskommitté måste överväga frågan i sitt arbete med fredsorganisationen inför 1982 års försvarsbeslut. Utskottet anser att personalminskningen inom det militära försvaret inte får leda till

bestående kostnadsökningar, vilket skulle kunna ske genom ökat anlåtande av konsulter. Något uttalande av riksdagen i enlighet med motion 1603 behövs inte. Motionen bör avslås.

Motion 1083 (c) och yrkande 3 i motion 349 (s) gäller *Gemensam försvarsforskning*. Båda motionerna syftar till att de frågor som där tas upp skall utredas.

I motion 349 framförs bl. a. synpunkter om att FOA inte bör vara knuten till en viss totalförsvarsgren. Mot den bakgrunden ifrågasätts FOA:s nuvarande anknytning till det militära försvaret.

Motion 1083 tar sikte på en förstärkning av den säkerhetspolitiskt inriktade forskningen vid FOA. Motionärerna anser också att forskningen kring upprustningen i världen successivt bör förstärkas. De vill också att man undersöker förutsättningarna för en överföring av huvudmannskapet för FOA till utrikesdepartementet.

I proposition 1980/81:124 uppger försvarsministern att han avser att inför 1982 års försvarsbeslut ta fram ett allsidigt underlag rörande försvarsforskningens framtida roll och inriktning. Utskottet har inhämtat att de frågor rörande FOA och dess forskningsuppgift som har aktualiserats i motionerna 349 och 1083 kommer att bli belysta i detta sammanhang. Motionerna bör därför avslås.

I motion 1980/81:1214 (c) anser motionären att användning av försöksdjur i samband med uppdragsforskning hos FOA bör bli föremål för etisk bedömning.

Enligt vad utskottet har inhämtat finns en etisk nämnd som granskar alla djurförsök vid FOA. Med hänvisning till detta anser utskottet att motion 1214 bör avslås.

De frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet finansieras från anslaget *Frivilliga försvarsorganisationer m. m.*

I motion 349 (s) framhålls de frivilliga försvarsorganisationernas viktiga roll inom försvaret. Motionärerna konstaterar att ifrågavarande anslag i budgetpropositionen föreslås ökas med endast 300 000 kr. De anser det vara rimligt att riksdagen i varje fall anslår de medel som överbefälhavaren har begärt för utbildning till och av fast anställd personal. Detta är enligt dem motiverat även av att utfallet för budgetåret 1979/80 överstiger 1980/81 års anslag med ca 1 milj. kr. Regeringen bör vid sin fördelning av prisregleringsmedel enligt motionen beakta vad motionärerna har anfört. Detta bör, föreslår de, ges regeringen till känna.

Utskottet har i olika sammanhang framhållit frivilligorganisationernas stora betydelse för vårt försvar. Det statliga stödet till deras verksamhet är sedan länge ett prioriterat ändamål. I den mån det föreslagna anslaget för nästa budgetår visar sig vara otillräckligt bör regeringen i samband med prisregleringen medge överskridande av anslaget för angelägen verksamhet. Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen till *Försvarsdepartementet* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 25 600 000 kr.,
2. att riksdagen beträffande *Vissa nämnder m. m.*
 - a. med bifall till proposition 1980/81:10 och med avslag på motion 1980/81:349, yrkande 16, för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 15 100 000 kr.,
 - b. med anledning av proposition 1980/81:100 och med bifall till motionerna 1980/81:349, yrkande 14, och 1980/81:1213, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om försvarets personalvårdsnämnd,
3. att riksdagen till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 5 100 000 kr.,
4. att riksdagen till *Extra utgifter* för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 750 000 kr.,
5. att riksdagen till *Reglering av prisstegringar för det militära försvaret* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 1 900 000 000 kr.,
6. att riksdagen till *Arméförband: Ledning och förbandsverksamhet* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 3 971 000 000 kr.,
7. att riksdagen beträffande *Arméförband: Materielanskaffning*
 - a. bemyndigar regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för arméförband får läggas ut inom en kostnadsram av 1 708 000 000 kr.,
 - b. för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 1 170 000 000 kr.,
8. att riksdagen beträffande *Arméförband: Anskaffning av anläggningar*
 - a. avslår motion 1980/81:1604 om en ny militärrestaurang vid P 10,
 - b. för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 460 000 000 kr.,
9. att riksdagen beträffande *Arméförband: Forskning och utveckling*
 - a. bemyndigar regeringen att medge att utvecklingsarbete för arméförband får beställas inom en kostnadsram av 227 000 000 kr.,
 - b. för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 148 200 000 kr.,
10. att riksdagen till *Marinförband: Ledning och förbandsverksamhet* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 1 283 900 000 kr.,

11. att riksdagen beträffande *Marinförband: Materielanskaffning*
 - a. bemyndigar regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för marinförband får läggas ut inom en kostnadsram av 1 692 000 000 kr.,
 - b. för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 657 000 000 kr.,
12. att riksdagen till *Marinförband: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 120 400 000 kr.,
13. att riksdagen beträffande *Marinförband: Forskning och utveckling*
 - a. bemyndigar regeringen att medge att utvecklingsarbete för marinförband får beställas inom en kostnadsram av 71 100 000 kr.,
 - b. för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 75 000 000 kr.,
14. att riksdagen till *Flygvapenförband: Ledning och förbandsverksamhet* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 2 306 200 000 kr.,
15. att riksdagen beträffande *Flygvapenförband: Materielanskaffning*
 - a. med bifall till proposition 1980/81:100 och med avslag på motion 1980/81:2042, yrkande 2, bemyndigar regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för flygvapenförband får läggas ut inom en kostnadsram av 2 321 800 000 kr.,
 - b. med bifall till proposition 1980/81:100 och med avslag på motion 1980/81:2042, yrkande 3, för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 2 455 850 000 kr.,
16. att riksdagen till *Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 236 600 000 kr.,
17. att riksdagen beträffande *Flygvapenförband: Forskning och utveckling*
 - a. bemyndigar regeringen att medge att utvecklingsarbete för flygvapenförband får beställas inom en kostnadsram av 378 800 000 kr.,
 - b. för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 407 984 000 kr.,
18. att riksdagen beträffande *Operativ ledning m. m.*
 - a. avslår motion 1980/81:700 om den militära underrättelsetjänsten,
 - b. avslår motion 1980/81:919 om tidningen Värnplikts-Nytt,
 - c. till *Operativ ledning m. m.: Ledning och förbandsverksamhet* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 512 540 000 kr.,

19. att riksdagen beträffande *Operativ ledning m. m.: Materielanskaffning*
 - a. bemyndigar regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för operativ ledning m. m. får läggas ut inom en kostnadsram av 106 700 000 kr.,
 - b. för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 77 800 000 kr.,
20. att riksdagen till *Operativ ledning m. m.: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 79 700 000 kr.,
21. att riksdagen till *Försvarets civilförvaltning* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 92 650 000 kr.,
22. att riksdagen till *Försvarets sjukvårdsstyrelse* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 21 865 000 kr.,
23. att riksdagen beträffande *Fortifikationsförvaltningen*
 - a. avslår motion 1980/81:1603 om fortifikationsförvaltningens framtida organisation,
 - b. godkänner den av föredragande statsrådet beräknade resultaträkningen för förvaltning av fastigheter för försvarsmakten,
 - c. för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 142 590 000 kr.,
24. att riksdagen beträffande *Försvarets materielverk*
 - a. bemyndigar regeringen att medge att för budgetåret 1981/82 förnödenheter för fredsutbildningen får beställas så att vid varje tillfälle en kostnadsram av 650 000 000 kr. inte överskrids,
 - b. för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 520 300 000 kr.,
25. att riksdagen beträffande *Gemensam försvarsforskning*
 - a. avslår motion 1980/81:349, yrkande 3, om försvarsforskningsens ställning,
 - b. avslår motion 1980/81:1083 om inriktningen av verksamhet vid försvarets forskningsanstalt,
 - c. avslår motion 1980/81:1214 om användningen av försöksdjur vid försvarets forskningsanstalt,
 - d. för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 267 300 000 kr.,
 - e. bemyndigar regeringen att under budgetåret 1981/82 medge att materiel för forskningsändamål beställs inom en kostnadsram av 8 000 000 kr.,
26. att riksdagen till *Försvarets radioanstalt* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 140 850 000 kr.,
27. att riksdagen till *Värnpliktsverket* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 74 000 000 kr.,

28. att riksdagen till *Försvarets rationaliseringsinstitut* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 21 440 000 kr.,
29. att riksdagen till *Försvärshögskolan* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 2 560 000 kr.,
30. att riksdagen till *Militärhögskolan* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 27 000 000 kr.,
31. att riksdagen till *Försvarets gymnasieskola* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 2 400 000 kr.,
32. att riksdagen till *Försvarets förvaltningsskola* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 4 900 000 kr.,
33. att riksdagen beträffande *Försvarets läromedelscentral*
 - a. bemyndigar regeringen att inrätta en ordinarie tjänst som chef för försvarets läromedelscentral med beteckningen p.
 - b. för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 3 360 000 kr.,
34. att riksdagen till *Krigsarkivet* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 4 840 000 kr.,
35. att riksdagen till *Statens försvarshistoriska museer* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 7 600 000 kr.,
36. att riksdagen beträffande *Frivilliga försvarsorganisationer m. m.*
 - a. för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 53 700 000 kr.,
 - b. med anledning av proposition 1980/81:100 och motion 1980/81:349, yrkande 17, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om stödet till frivilligorganisationer,
37. att riksdagen beträffande *Försvarets datacentral*
 - a. bemyndigar regeringen att i utbyte mot en extra ordinarie tjänst för chef för försvarets datacentral inrätta en ordinarie tjänst med beteckningen p,
 - b. för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 8 651 000 kr.,
38. att riksdagen till *Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 11 700 000 kr.

14. Övrigt totalförsvaret m. m.

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 232–234) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört om övrigt totalförsvaret m. m.

Propositionen

Med övrigt totalförsvaret avses de delar av totalförsvaret som inte ingår i det militära försvaret, civilförsvaret och det ekonomiska försvaret. Denna försvarsverksamhet bedrivs av olika myndigheter. Medel för verksamheten anvisas under särskilda anslag eller delar av anslag. I budgetpropositionen redovisas dessa i en särskild tabell (s. 232).

Den fortsatta utvecklingen av de olika verksamheter som övrigt totalförsvaret omfattar anmäls dels såvitt gäller försvarsdepartementets verksamhetsområde av försvarsministern i bilaga 7 till budgetpropositionen, dels av annat ansvarigt statsråd i vederbörande departements bilaga till propositionen.

De sammanlagda kostnaderna över statsbudgeten för verksamheten inom övrigt totalförsvaret föreslås för nästa budgetår uppgå till ca 326 milj. kr.

Försvarsministern – som i fred svarar för samordningen av totalförsvaret – anser att regeringens olika förslag står i överensstämmelse med den inriktning som har angetts i 1977 års totalförsvarsbeslut.

Försvarsministern anmäler i detta sammanhang att vissa anslag som varken avser det militära försvaret, civilförsvaret eller övrigt totalförsvaret för nästa budgetår har tagits upp med sammanlagt 79 990 000 kr. i budgetpropositionen.

Utskottet

Utskottet har inte något att erinra med anledning av vad försvarsministern har anfört om övrigt totalförsvaret m. m. och hemställer att riksdagen lägger redogörelsen till handlingarna.

15. Anslagsfrågor för övrigt totalförsvaret

FJÄRDE HUVUDTITELN

Regeringen har i budgetpropositionen föreslagit riksdagen att för budgetåret 1981/82 beträffande till övrigt totalförsvaret hänförliga anslag inom försvarsdepartementets verksamhetsområde anvisa medel enligt följande sammanställning.

Anslag		Belopp (kr.)
H 1. Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 235–237)	förslagsanslag	2 725 000
H 5. Signalskydd (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 248–250)	bemyndigande	100 000
	förslagsanslag	1 050 000
H 6. Vissa teleanordningar (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 250–251)	förslagsanslag	27 160 000
H 7. Vissa skyddsrumsanläggningar (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 251–253)	förslagsanslag	1 915 000
H 8. Identitetsbrickor (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 253–255)	förslagsanslag	805 000

Utskottet

Till försvarsutskottet har hänförts de anslag inom området Övrigt totalförsvar som anmäls i budgetpropositionen bilaga 7. Under dessa anslag tas i budgetpropositionen upp sammanlagt 33 655 000 kr. Anslagsbeloppen räknas inte in i någon av ramarna för det militära försvaret och civilförsvaret. Utskottet har ingen erinran mot vad regeringen har föreslagit i denna del.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen till *Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 2 725 000 kr.,
2. att riksdagen beträffande *Signalskydd*
 - a. bemyndigar regeringen att medge att beställningar av signalskyddsmateriel får läggas ut inom en kostnadsram av 100 000 kr.,
 - b. för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 1 050 000 kr.
3. att riksdagen till *Vissa teleanordningar* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 27 160 000 kr.,
4. att riksdagen till *Vissa skyddsrumsanläggningar* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 1 915 000 kr.,
5. att riksdagen till *Identitetsbrickor* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 805 000 kr.

16. Övriga anslagsfrågor

FJÄRDE HUVUDTITELN

Regeringen har i budgetpropositionen föreslagit riksdagen att för budgetåret 1981/82 beträffande vissa anslag inom försvarsdepartementets verksamhetsområde, som varken hör till det militära försvaret, civilförsvaret eller övrigt totalförsvar, anvisa medel enligt följande sammanställning

Anslag		Belopp (kr.)
H 2. Beredningsstyrka för FN-tjänst (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 237–240)	förslagsanslag	19 730 000
H 3. Anläggningar m. m. för vissa militära ändamål (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 240–244)	reservationsanslag	58 000 000
H 4. Flygtekniska försöksanstalten (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 244–248)	förslagsanslag	2 260 000

Motionen

1980/81:246 av Bengt Kindbom (c) vari yrkas att riksdagen beslutar

1. att uttala att ytterligare markförvärv för utvidgning av övningsfältet i Skövde inte får göras,

2. att avslå proposition 1980/81:100 bil. 7 i den del den gäller anslag med 500 000 kr. för förvärv av kompensationsmark i Skövde.

Utskottet

Från anslaget *Anläggningar m. m. för vissa militära ändamål* finansieras bl. a. anskaffning av mark i anslutning till pansarövningsfältet i Skövde som kompensation för övningsmark som har överlåtits till Skövde kommun. Utskottet har i betänkande FöU 1979/80:13 (s. 68) redogjort för bakgrunden till behovet av denna anskaffning.

Motion 246 (c) syftar till att hindra att ytterligare mark anskaffas för utvidgning av övningsfältet i Skövde. En motion (1979/80:158) i samma syfte behandlades av utskottet i samband med 1980 års budgetproposition. Utskottet anförde därvid:

Utskottet anser att riksdagens beslut att anlägga ett nytt skjutfält för Skövde garnison i omedelbar anslutning till det aktuella övningsområdet kan ha ändrat förutsättningarna för den bedömning av behov av kompensationsmark som gjordes för åtskilliga år sedan. Enligt vad utskottet har inhämtat avser man inom regeringskansliet att låta närmare undersöka denna fråga. I anslutning därtill kommer man att sträva efter att rätta övningsområdets östra gräns. Enligt utskottets mening bör i avvaktan på resultatet av sådana åtgärder även under budgetåret 1980/81 medel stå till förfogande för eventuella mindre förvärv som kan öka förutsättningarna för en lämplig gränsjustering. Motionen – vars syfte till en del torde bli tillgodosett – bör avslås.

Motionären anser att den utredning om övningsfältets östra gräns som på initiativ av regeringen f. n. görs av fortifikationsförvaltningen i samråd med chefen för armén är ett ytterligare skäl att avbryta vidare åtgärder när det gäller inköp av mark för utvidgning av övningsfältet.

Försvarsministern har i ett interpellationssvar i riksdagen den 20 november 1980 uttalat att enligt hans bedömning kommer det inte att behövas några ytterligare markförvärv inom det aktuella området utöver vad som kan visa sig lämpligt för att åstadkomma en rimlig gränsdragnings i övningsfältets östra del. Han uppgav vidare att avsikten är att i samarbete med lantbruksnämnden i länet försöka få till stånd markbyten eller andra fastighetsbildningar som skulle innebära fördelar för såväl försvaret som de brukningsenheter som ligger utanför övningsfältet. Eftersom förvärv för försvarets räkning endast kan ske genom frivilliga uppgörelser blir det, uppgav han vidare, markägarna själva som får avgöra om och i vilken utsträckning de vill medverka till den önskvärda gränsuträtningen, t. ex. genom att byta mark med försvaret.

Något uttalande i enlighet med vad som föreslås i motionen bör riksdagen enligt utskottets uppfattning inte göra. Utskottet anser att även för budgetåret 1981/82 vissa medel bör ställas till förfogande för att göra lämpliga gränsjusteringar möjliga. Motionen bör i likhet med tidigare motionsyrkanden i frågan avslås.

Utskottet tillstyrker med hänvisning till det anförda regeringens förslag och hemställer

1. att riksdagen till *Beredskapsstyrka för FN-tjänst* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 19 730 000 kr.,
2. att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:100 och med avslag på motion 1980/81:246 till *Anläggningar m. m. för vissa militära ändamål* för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 58 000 000 kr.,
3. att riksdagen till *Flygtekniska försöksanstalten* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 2 260 000 kr.

Stockholm den 7 april 1981

På försvarsutskottets vägnar
PER PETERSSON

Närvarande: Per Petersson (m), Eric Holmqvist (s), Gudrun Sundström (s), Gunnar Oskarson (m), Åke Gustavsson (s), Ulla Ekelund (c), Evert Hedberg (s), Göthe Knutson (m), Anders Gernandt (c), Holger Bergman (s), Eric Hägelmark (fp), Ingemar Konradsson (s)², Nils Erik Wååg (s)¹, Ulla-Britta Larsson (c), Margit Jonsson (fp) och Ture Ångqvist (s).

¹ Närvarande vid punkterna 1–12.

² Närvarande vid punkterna 13–16.

Reservationer

1. Säkerhets- och försvarspolitiken (punkt 1)

Eric Holmqvist, Gudrun Sundström, Åke Gustavsson, Evert Hedberg, Holger Bergman, Nils Erik Wååg och Ture Ångqvist (alla s) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 4 börjar "Det råder" och på s. 5 slutar "i denna del" bort ha följande lydelse:

Den svenska säkerhetspolitiken skall bidra till en fredlig utveckling i världen, till utjämning av motsättningar och till större förståelse och mer jämlika förhållanden. Den skall vidare verka för internationell solidaritet och en värld där även små stater kan hävda sina intressen. Den syftar till att minska risken för att Sverige dras in i eventuella konflikter och att värna våra demokratiska friheter och rättigheter i en oberoende stat. Den skall slutligen lindra verkningarna av fredskriser i vårt land. Om dessa grundvalar för säkerhetspolitiken råder det enighet i vårt land.

Denna inriktning av säkerhetspolitiken är enligt utskottets mening ändamålsenlig även inför ett framtidsperspektiv där förhållandet mellan öst och väst kan komma att i högre grad än tidigare präglas av återkommande växlingar mellan skeden av ökade spänningar och samarbetsförsök. Säkerhetspolitiken arbetar därvid med olika medel. Den alliansfria utrikespolitiken har som stöd ett efter våra förhållanden starkt totalförsvar.

Som 1978 års försvarskommitté nyligen har framhållit (Ds Fö 1981:1 s. 46) råder det inte något motsatsförhållande mellan å ena sidan våra åtgärder i internationellt samarbete för att på sikt undanröja konfliktorsaker och minska rustningarna i världen och å andra sidan våra åtgärder för att trygga vår egen säkerhet och bidra till fortsatt stabilitet i vårt närområde.

Den fasta svenska utrikes- och försvarspolitiken främjar också enligt utskottets mening fred, stabilitet och låg supermaktsnärvaro i norra Europa. Den bidrar till stabilitet längs en stor del av den blockgräns som skiljer Europas länder från varandra. Det är därför betydelsefullt att uttalanden inte görs som skulle kunna skapa oklarhet om våra avsikter att i alla lägen fullfölja en alliansfri utrikespolitik. Den formulering som finns i budgetpropositionen – om "att vi från svensk sida måste med fasthet uppfylla våra säkerhetspolitiska förpliktelser i Norden" – är som påpekats i motionerna 349 och 1601 olycklig. Utskottet noterar också med tillfredsställelse vad utrikesministern uttalat med anledning av detta begrepp vid riksdagens utrikesdebatt den 18 mars 1981.

Enligt utskottets mening behövs inga nya uttryck för att bekräfta att vi genom vår alliansfria utrikespolitik, stödd på ett efter våra förhållanden starkt totalförsvar, också bidrar till en lugn och stabil situation i Norden.

Vad utskottet här har anfört, med anledning av motionerna 349 och 1601, bör ges regeringen till känna. Vad föredragande statsrådet i övrigt har uttalat lämnar utskottet utan erinran.

dels att utskottets hemställan (s. 7) i momenten 3–5 bort ersättas av ett moment 3 av följande lydelse:

3. att riksdagen med bifall till motionerna 1980/81:349, yrkande 1, och 1980/81:1601 samt med anledning av proposition 1980/81:100 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om säkerhets- och försvarspolitiken.

2. Besparingar m. m. inom försvarsdepartementets verksamhetsområde (punkt 2)

Eric Holmqvist, Gudrun Sundström, Åke Gustavsson, Evert Hedberg, Holger Bergman, Nils Erik Wååg och Ture Ångqvist (alla s) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 8 börjar "Utskottet förordar" och slutar "i denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet förordar liksom försvarsministern att hela den tidigare beslutade besparingen om 300 milj. kr. görs inom det militära försvaret. Härutöver är det både möjligt och lämpligt att göra ytterligare besparingar där. Enligt utskottets mening bör riksdagen såvitt nu är i fråga godkänna vad som anförs i motion 349 om besparingar budgetåret 1981/82. Motionen bör alltså bifallas i denna del.

dels att utskottets hemställan (s. 9) i moment 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med avslag på proposition 1980/81:100 och med bifall till motion 1980/81:349, yrkande 4 i denna del, såvitt gäller det militära försvaret godkänner vad som anförs i motionen om besparingar inom försvarsdepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1981/82.

3. Det militära försvarets fortsatta utveckling (punkt 5) – riktlinjer för planeringsperioden

Eric Holmqvist, Gudrun Sundström, Åke Gustavsson, Evert Hedberg, Holger Bergman, Nils Erik Wååg och Ture Ångqvist (alla s) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 14 börjar "Utskottet vill" och slutar "motion 349 (s)" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill för sin del tillstyrka att planering och verksamhet för det militära försvaret bedrivs enligt de riktlinjer som har angetts i motion 349. Detta innebär bl. a. att riksdagen fastställer en ekonomisk planeringsram för perioden 1981/82–1985/86 som uppgår till 74 697 milj. kr.

dels att utskottets hemställan (s. 19) i moment 1 b bort ha följande lydelse:

- b. att riksdagen med avslag på proposition 1980/81:100 och med

bifall till motion 1980/81:349, yrkandena 5 och 6, godkänner de riktlinjer för det militära försvarets fortsatta utveckling som har angetts i motion 1980/81:349.

4. Det militära försvarets fortsatta utveckling (punkt 5) – information om säkerhetspolitiken

Eric Holmqvist, Gudrun Sundström, Åke Gustavsson, Evert Hedberg, Holger Bergman, Nils Erik Wååg och Ture Ångqvist (alla s) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 19 börjar "Utskottet kan" och slutar "i det följande" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att riksdagen kan vänta förslag av regeringen i denna fråga under nästa riksmöte. I de delar som försvarskommitténs betänkande avser åtgärder för att stimulera debatten inför nästa försvarsbeslut bör dock riksdagen, som föreslås i motion 349, ta ställning redan nu. De åtgärder som anges i nämnda motion är lämpliga och bör enligt utskottets mening komma till stånd redan under nästa budgetår. Motionen bör alltså bifallas i denna del. Ett yrkande i samma motion om ökning av anslaget Vissa nämnder behandlar utskottet under punkt 13 i det följande.

dels att utskottets hemställan (s. 20) i moment 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:100 och motion 1980/81:1867 samt med bifall till motion 1980/81:349, yrkande 2, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om information och debatt inför nästa försvarsbeslut.

5. Lekmän i försvaret på regional och lokal nivå (punkt 7)

Eric Holmqvist, Gudrun Sundström, Åke Gustavsson, Evert Hedberg, Holger Bergman, Nils Erik Wååg och Ture Ångqvist (alla s) anser

dels att den del av utskottets anförande på s. 23 som börjar "Utskottet är" och slutar "för reformen" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan inte dela försvarsministerns uppfattning att ett ställningstagande till FLU 74:s förslag mot bakgrund av det ekonomiska läget bör anstå i avvaktan på nästa försvarsbeslut. Utredningen anser att det till en början endast bör anordnas försöksverksamhet vid några få förband i syfte att få ett beslutsunderlag för framtiden. Kostnaden för en försöksverksamhet i den omfattning som FLU 74 förordar har beräknats till omkring 1 milj. kr. per år. Eftersom försöksverksamheten avses pågå under fyra år blir kostnaderna under nästa försvarsbeslutsperiod begränsade. Utskottet anser därför att en försöksverksamhet bör börja den 1 januari 1982 i enlighet med vad som föreslås i motion 1980/81:349. Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan (s. 23) bort ha följande lydelse:

att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:100 och med bifall till motion 1979/80:349, yrkande 15, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om lekmän i försvaret på regional och lokal nivå.

6. Värnpliktigas medinflytande (punkt 9)

Eric Holmqvist, Gudrun Sundström, Åke Gustavsson, Evert Hedberg, Holger Bergman, Nils Erik Wååg och Ture Ångqvist (alla s) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 28 börjar "Utskottet delar" och slutar "av medinflytandeverksamheten" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar försvarsministerns uppfattning att den organisatoriska ramen för de värnpliktigas medinflytande liksom hittills bör bestämmas av statsmakterna och myndigheterna. Utskottet vill dock framhålla att om det visar sig att de värnpliktigas egna intresseorganisationer når en omfattning och stabilitet som gör det möjligt för dem att på representativt sätt företräda de tjänstgörande värnpliktigas intressen så kan frågan komma i ett annat läge. Liksom försvarsministern anser utskottet att medinflytandets tyngdpunkt bör ligga på lokal nivå.

Utskottet har däremot en gentemot försvarsministern avvikande uppfattning när det gäller medinflytandets utformning. Utskottet tillstyrker de förslag som i detta hänseende läggs fram i motion 1980/81:349, yrkande 13. Dessa innebär bl. a. att värnpliktsråd och förbandsnämnder skall inrättas enligt värnpliktsinflytandekommitténs förslag. Vidare bör inrättas en särskild utbildningsnämnd vid varje utbildningsenhet.

Utskottets anslutning till motion 349 i denna del innebär vidare bl. a. en tillstyrkan till förslaget att 50 000 kr. skall ställas till förfogande för värnpliktiga arbetsgruppens verksamhet inom ramen för anslaget Operativ ledning: Ledning och förbandsverksamhet.

dels att utskottets hemställan (s. 28) bort ha följande lydelse:

att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:100 och med bifall till motion 1979/80:349, yrkande 13, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om värnpliktigas medinflytande.

7. Förbättrade värnpliktsförmåner m. m. (punkt 10)

Eric Holmqvist, Gudrun Sundström, Åke Gustavsson, Evert Hedberg, Holger Bergman, Nils Erik Wååg och Ture Ångqvist (alla s) anser

dels att den del av utskottets anförande på s. 30 som börjar "Med hänsyn" och slutar "bör avslås" bort ha följande lydelse:

De förslag som regeringen lägger fram i budgetpropositionen om

föbättrade förmåner åt värnpliktiga m. fl. bedömer utskottet med hänsyn till penningvärdeförsämringen vara otillräckliga. Utskottet anser därför att de ytterligare förbättringar av dessa förmåner som förordas i motion 349 bör genomföras. Dagersättningen bör alltså fr. o. m. den 1 juli 1981 höjas till 18 kr. och den s. k. förplägnadsersättningen höjas till 15 kr.

Några förändringar av de värnpliktigas förmåner utöver dem som föreslås i budgetpropositionen och motion 1980/81:349, yrkandena 11 och 12, är utskottet inte berett att biträda. Motion 1217 om fria hemresor för värnpliktiga bör alltså avslås. Vad utskottet har anfört om dagersättning och förplägnadsersättning bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan (s. 32) i momenten 2 och 3 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med avslag på proposition 1980/81:100 och med bifall till motion 1980/81:349, yrkande 11, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om dagersättningen till värnpliktiga m. fl.,
3. att riksdagen med bifall till motion 1980/81:349, yrkande 12, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om förplägnadsersättningen till värnpliktiga m. fl.

8. Ramberäkning för budgetåret 1981/82 m. m. – militära försvaret (punkt 12)

Eric Holmqvist, Gudrun Sundström, Åke Gustavsson, Evert Hedberg, Holger Bergman, Nils Erik Wååg och Ture Ångqvist (alla s) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 35 börjar "Enligt utskottets mening" och slutar "15 416 430 000 kr." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör utgiftsramen för nästa budgetår bestämmas till det belopp som föreslås i motion 1980/81:349, dvs. 14 921 578 000 kr.

dels att den del av utskottets anförande som på s. 36 börjar "Skillnaden i" och slutar "har förordat" bort ha följande lydelse:

Skillnaden i överföringsmöjlighet blir med angivet antagande om prisutvecklingen (668–272) 396 milj. kr. Med hänsyn till att det nu är god tillgång på betalningsmedel och till angelägenheten att göra ytterligare besparingar inom det militära försvaret tillstyrker utskottet att överföring till nästa budgetår får ske endast i den utsträckning som anges i motion 349, dvs. i enlighet med 1977 års försvarsbeslut.

dels att den del av utskottets anförande som på s. 37 börjar "I besparingssyfte" och slutar "nu är i fråga" bort ha följande lydelse:

I besparingssyfte föreslås i motion 349 en ytterligare begränsning av

utgifterna för militärt försvar med 150 milj. kr. Utskottet vill även i denna del tillstyrka bifall till motionen. Yrkandena 7–10 i motionen bör bifallas av riksdagen, yrkande 10 såvitt nu är i fråga.

dels att utskottets hemställan (s. 38) i momenten 1–3 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motion 1980/81:349, yrkandena 7 och 8, samt med avslag på propositionerna 1980/81:100 och 1980/81:124 ävensom motionerna 1980/81:701, yrkande 4, och 1980/81:2042, yrkande 1, för budgetåret 1981/82 fastställer utgiftsramen för det militära försvaret till 14 921 578 000 kr. i prisläget februari 1980,
2. att riksdagen med bifall till motion 1980/81:349, yrkande 10 i denna del, och med avslag på proposition 1980/81:100 bemyndigar regeringen att justera utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1981/82 med hänsyn till prisutvecklingen enligt nettoprisindex korrigerad med en besparing om 450 000 000 kr.,
3. att riksdagen med bifall till motion 1980/81:349, yrkande 9, och med avslag på proposition 1980/81:100 bemyndigar regeringen att med den begränsning som gäller sedan 1977 års försvarsbeslut justera utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1981/82 på grund av över- eller underutnyttjande av utgiftsramen för budgetåret 1980/81.

9. Anslagsfrågor för det militära försvaret (punkt 13) – anslaget Vissa nämnder

Eric Holmqvist, Gudrun Sundström, Åke Gustavsson, Evert Hedberg, Holger Bergman, Ingemar Konradsson och Ture Ångqvist (alla s) anser – under förutsättning av bifall till reservation 4 –

dels att den del av utskottets anförande som på s. 42 börjar "Utskottet har" och slutar "avslå motionsyrkandet (s)" bort ha följande lydelse:

Utskottet har under punkt 5 i det föregående behandlat informationen om säkerhetspolitiken och totalförsvaret. Med hänvisning till vad som i det sammanhanget har anförts i reservation 4 anser utskottet att riksdagen bör bifalla motion 1980/81:349, yrkande 16. Till Vissa nämnder bör alltså för budgetåret 1981/82 anvisas 100 000 kr. mer än regeringen föreslår, dvs. 15 200 000 kr.

dels att utskottets hemställan (s. 47) i moment 2 a bort ha följande lydelse:

- a. med anledning av proposition 1980/81:100 och med bifall till motion 1980/81:349, yrkande 16, för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 15 200 000 kr.

10. Anslagsfrågor för det militära försvaret (punkt 13) – försvarets personalvårdsnämnd

Per Petersson, Gunnar Oskarson och Göthe Knutson (alla m) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 43 börjar "Försvarsministern anser" och slutar "till känna" bort ha följande lydelse:

En ny organisatorisk förändring som påverkar personalvårdsnämndens verksamhet sker den 1 juli 1981 då personalvårdsbyrån förs in i försvarsstabens planeringsledning. Överbefälhavaren får från samma tidpunkt avsevärt ökade resurser och möjligheter att bedriva den aktiva personaltjänst som enligt utskottets mening är en förutsättning för att genomföra de ändringar i försvarsmaktens fredsorganisation som kan förutses.

Personalvårdsfunktionen kan, som försvarsministern framhåller, inte ses isolerad från personaltjänsten i övrigt. Även om man kan förutse att kommande omorganisationer ger upphov till personalproblem av främst administrativ natur måste de personaladministrativa åtgärderna samordnas med bl. a. personalvårdsåtgärder. Eftersom överbefälhavaren måste ha det omedelbara ansvaret för hela denna verksamhet anser utskottet det vara naturligt att försvarsministern överväger om den verksamhet som nu ankommer på försvarets personalvårdsnämnd kan knytas till funktioner inom ramen för den kommande stabsorganisationen.

dels att utskottets hemställan (s. 47) i moment 2 b bort ha följande lydelse:

b. med anledning av proposition 1980/81:100 och med avslag på motionerna 1980/81:349, yrkande 14, och 1980/81:1213 lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört om försvarets personalvårdsnämnd.

11. Anslagsfrågor för det militära försvaret (punkt 13) – tidningen Värnplikts-Nytt

Eric Holmqvist, Gudrun Sundström, Åke Gustavsson, Evert Hedberg, Holger Bergman, Ingemar Konradsson och Ture Ångqvist (alla s) anser att den del av utskottets anförande som på s. 45 börjar "Utskottet har ingående" och slutar "bör avslås" bort ha följande lydelse:

Utskottet har ingående diskuterat Värnplikts-Nytts syfte och innehåll. Tidningen bör behålla sin uppgift som språkrör för de värnpliktiga. Motionärernas önskemål om en mer konstruktiv inställning till försvaret bör enligt utskottets mening kunna tillgodoses inom ramen för tidningens nuvarande uppgift att vara ett forum för information och åsiktsutbyte. Enligt grundtanken för tidskriften åvilar ansvaret för att detta sker de värnpliktiga själva. Motion 919 bör avslås.

12. Anslagsfrågor för det militära försvaret (punkt 13) – fortifikationsförvaltningens framtida organisation

Eric Holmqvist, Gudrun Sundström, Åke Gustavsson, Evert Hedberg, Holger Bergman, Ingemar Konradsson och Ture Ångqvist (alla s) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 45 börjar "Avvägningen mellan" och på s. 46 slutar "Motionen bör avslås" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill i anslutning till motion 1603 understryka vikten av att personalinskränkningar inte sker på ett sådant sätt att det uppkommer en bristande jämvikt mellan tjänster från konsulter och vad egen personal utför.

Personaldimensioneringen i försvarsmaktens fredsorganisation övervägs f. n. av 1978 års försvarskommitté.

Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet nu har anfört.

dels att utskottets hemställan (s. 49) i moment 23 a bort ha följande lydelse:

- a. med bifall till motion 1980/81:1603 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om avvägningen mellan anställning av egen personal och köp av tjänster inom fortifikationsförvaltningen.

13. Anslagsfrågor för det militära försvaret (punkt 13) – anslaget Frivilliga försvarsorganisationer m. m.

Eric Holmqvist, Gudrun Sundström, Åke Gustavsson, Evert Hedberg, Holger Bergman, Ingemar Konradsson och Ture Ångqvist (alla s) anser att den del av utskottets anförande som på s. 46 börjar "Utskottet har" och slutar "till känna" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i olika sammanhang framhållit frivilligorganisationernas stora betydelse för vårt försvar. Det statliga stödet till dem är sedan länge ett prioriterat ändamål. För att organisationerna skall kunna disponera medel enligt överbefälhavarens förslag bör regeringen i samband med prisregleringen medge överskridande av anslaget. Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. Lekmän i försvaret på regional och lokal nivå (punkt 7)

av Gunnar Oskarson (m).

I en reservation till utredningen Lekmän i försvaret (SOU 1979:84) har jag framfört mina betänkligheter mot beslutande organ på lokal och regional nivå inom försvarsmakten. Jag är däremot överens med utredningen om att man bör sträva efter att bredda och fördjupa kontakterna mellan försvarsmakten och samhället i övrigt.

Detta bör dock ske genom att ytterligare utveckla det samarbete som redan existerar och bör komma till uttryck i form av ökad information från såväl militär som civil sida, bättre insyn, ökad försvarsupplysning och ett ökat samarbete i konkreta frågor.

Försvaret är enligt min uppfattning i nuläget väl förankrat i samhället och kontaktytorna är breda. Jag vill här endast peka på att alla vapenföra män gör sin värnplikt och på den stora anslutningen av medlemmar i hemvärnet och de frivilliga försvarsorganisationerna.

Ett ytterligare ökat och fördjupat samarbete inom de organ och i de former som redan existerar är enligt min mening den väg man bör välja. Däremot bör man iakttäta stor försiktighet då det gäller att skapa nya organ som enbart försvårar och byråkratiserar det samarbete som nu fungerar väl.

2. Förbättrade värnpliktsförmåner m. m. (punkt 10) – ändrade regler för utbildningspremier till vissa värnpliktiga

av Gunnar Oskarson (m).

Värnpliktiga som genomgår kompanibefälsutbildning erhåller efter genomförd utbildning en premie som f. n. uppgår till 5 000 kr. Om den värnpliktige i slutskedet eller efter genomgången kompanibefälsutbildning beslutar sig för att övergå till yrkesofficersutbildning blir han i förra fallet inte delaktig av utbildningspremier och i andra fallet får han betala tillbaka erhållen premie.

När den nya befälsordningen utformades var strävan att den nya ordningen skulle vara dels rekryteringsfrämjande, dels tillföra försvaret yrkesofficerare av god kvalitet. Departementschefen skrev i proposition 1977/78:24: "Stor bredd vid rekryteringen till yrkesofficersyrket är viktig i den nya befälsordningen. Det är därför nödvändigt att kunna rekrytera yrkesbefäl från alla kategorier av befälsutbildade värnpliktiga."

Genom den utformning som det nuvarande premiesystemet har fått har man lagt en hämsko på rekrytering av yrkesofficerare ur de kompanibefälsuttagnas led. På något sätt bör man söka finna en lösning som rättar till detta missförhållande.

3. Förbättrade värnpliktsförmåner m. m. (punkt 10) – ändrade regler för utbildningspremier till vissa värnpliktiga

av Eric Hägelmark (fp) och Margit Jonsson (fp).

I den nya befälsordningen betonas vikten av en stor bredd vid rekrytering till officersyrket. Det är därför, som angavs i proposition 1977/78:24, nödvändigt att kunna rekrytera yrkesbefäl från alla kategorier av befälsutbildade värnpliktiga.

De värnpliktiga som i armén genomgått godkänd kompaniofficersutbildning får en skattefri premie om 5 000 kr. oavsett om de har anmält sig frivilligt till utbildningen. Om någon av dessa värnpliktiga sedan ansöker om och antas till yrkesofficersutbildning så skall han betala tillbaka den premie som han har fått. Detta upplevs mycket negativt av dem som berörs och har givetvis negativa konsekvenser för rekryteringen av yrkesbefäl ur denna värnpliktskategori. Det strider också mot grundtanken i den nya befälsordningen att ha föreskrifter som begränsar rekryteringen. Rekryteringen till den nya befälsordningen går tyvärr trögt, trots särskilda insatser för information om utbildningen och anställningsvillkoren vid förbanden.

Vi anser det vara viktigt att kompanibefälsuttagna värnpliktiga med goda förutsättningar att bli yrkesbefäl kan övergå till yrkesofficersutbildning utan att möta särskilda svårigheter av ekonomisk natur.

Som utskottet har redovisat finns det skäl emot att lösa de angivna olägenheterna på det sätt som motionärerna har tänkt sig. Även andra vägar bör därför undersökas. Strävan bör vara att finna en lösning som inte innebär risk för att man snedvrider den avsedda utbildningsgången för yrkesofficerare genom att officersaspiranterna får olika förmåner beroende på när de går över till denna utbildningsgång. Lösningen måste emellertid också medge rekrytering bland de kompanibefälsuttagna och får inte leda till negativa konsekvenser för den viktiga utbildningen av värnpliktiga plutonchefer, dvs. kompanibefälsutbildningen. Viktigast av allt är kanske ändå att den främjar rekryteringen av yrkesofficerare.

Den förberedande officersskolan för blivande yrkesofficerare pågår liksom den avslutande kompanibefälsutbildningen (kadettskolan) under ca tre månader. Under båda skolorna får eleverna värnpliktsförmåner. Den särskilda utbildningspremien får dock bara de som gått igenom kompanibefälsutbildningen. Premien har särskilt motiverats som en stimulans för att få värnpliktiga plutonchefer till krigsförbanden. Vi menar att yrkesofficersrekryteringen nu också är mycket brännande och att den eftersträvalda lösningen skulle kunna vara att ge också de värnpliktiga som godkända avslutar den förberedande officersskolan en utbildningspremie om 5 000 kr. En annan möjlighet är att slopa utbildningspremierna samtidigt som man kraftigt ökar dagersättningen vid utbildningstider över t. ex. tolv månader. Därmed skulle man också vinna likställdhet för vissa andra värnpliktiga med lång grundutbildning i specialtjänster.

4. Gemensam försvarsforskning (punkt 13) – djurförsök vid försvarets forskningsanstalt

av Anders Gernandt (c).

För att angelägenhetsmässigt och etiskt kunna bedöma och nedbringa antalet djurförsök inom landet har under senare år inrättats en central försöksdjursnämnd och ett antal regionala etiska nämnder.

Motion 1980/81:1212 avsåg att verka för att inordna de vid FOA huvudavdelning 4 (Umeå) inplanerade djurförsöken, som begärs av enskilda beställare, under den i Umeåområdet verkande regionala etiska nämndens bedömning. I de etiska nämnderna ingår även lekmän.

Av redogörelser i ärendet framgår att djurförsöken vid FOA bedöms endast av "den speciella FOA 4-nämnden" vilket anses vara tillfyllest. Denna specialnämnd består av endast tre personer (som även ingår i den regionala djuretiska nämnden) och är – bl. a. i sekretesshänseende – helt inriktad på FOA:s avgränsade verksamhet. Detta gäller också för de av enskilda beställare begärda djurförsöken därstädes. Den regionala försöksdjursnämnden anlitas ej. FOA:s djurförsök är inte heller underställda hälsovårdsnämndens tillsyn som all annan försöksdjursverksamhet är i Sverige. Vid FOA är det försvarsöverveterinären som svarar för övervakningen.

De djurförsök som avses i motionen är således *inte* underställda den regionala etiska nämndens bedömning och utgör därmed ett markerat – men inte medgivet – undantag från den avsikt med de regionala försöksdjursnämnderna som riksdagen fattat beslut om, för att bl. a. nedbringa antalet djurförsök i landet. Mot bakgrund av det som här har anförts finner jag anledning att återkomma till frågan i annat sammanhang.

Bilaga

Bilaga

Behandlas i betänkande
utsk. reserv.
hemst. nr
p.:mom.

Sammanställning av motionsyrkanden

Väckta under den allmänna motionstiden

1980/81:246 av Bengt Kindbom (c) vari yrkas att riksdagen beslutar

1. att uttala att ytterligare markförvärv för utvidgning av övningsfältet i Skövde inte får göras.	16:2	
2. att avslå proposition 1980/81:100 bilaga 7 i den del den gäller anslag med 500 000 kr. för förvärv av kompensationsmark i Skövde.	16:2	

1980/81:349 av Eric Holmqvist m. fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om säkerhets- och försvarspolitiken,	1:3	1
2. att riksdagen godkänner de åtgärder som föreslagits i motionen om vidgad säkerhetspolitisk debatt.	5:5	4
3. att riksdagen begär hos regeringen att frågan om försvarsforskningens ställning utreds i enlighet med vad som anförts i motionen.	13:25	
4. att riksdagen – med avslag på propositionen i denna del – godkänner vad som anförts i motionen om besparingar inom försvarsdepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1981/82,	2:1	2
5. att riksdagen godkänner de riktlinjer för det militära försvarets fortsatta utveckling som angetts i motionen.	5:1 b	3
6. att riksdagen beslutar att planeringsramen för det militära försvaret för 1981–1986 skall fastställas av riksdagen samt uppgå till 74 697 milj. kr.,	5:1 b	3
7. att riksdagen beslutar fastställa utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1981/82 till 14 921 578 000 kr., i prisläge februari 1980.	12:1	8
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förändringar av bemyndiganderamar och betalningsmedel,	12:1	8

	Behandlas i utsk. hemst. p.:mom.	betänkande reserv. nr
9. att riksdagen – med avslag på propositionen i denna del – beslutar bemyndiga regeringen justera utgiftsramen för 1981/82 på grund av över- eller underutnyttjande av utgiftsramen för budgetåret 1980/81 i den utsträckning som godkändes vid 1977 års försvarsbeslut,	12:3	8
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om begränsning av priskompensationen för 1981/82 för militärt försvar och civilförsvar.	12:2	8
11. att riksdagen beslutar uttala sig för att dagsättningen höjs med 2 kr. till 18 kr. per dag.	10:2	7
12. att riksdagen beslutar uttala sig för att förplägnadsersättningen höjs med 5 kr. till 15 kr. per dag.	10:3	7
13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utveckling av de värnpliktigas inflytande,	9	6
14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om försvarets personalvårdsnämnd,	13:2 b	10
15. att riksdagen beslutar att en försöksverksamhet med lekmannainflytande på lokal nivå skall inledas i enlighet med vad som förordas i motionen,	7	5
16. att riksdagen till <i>Vissa nämnder m. m.</i> (försvarsdepartementet) för budgetåret 1981/82 anvisar ett i förhållande till regeringen med 100 000 kr. ökat förslagsanslag av 15 200 000 kr.,	13:2 a	9
17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om medel till de frivilliga försvarsorganisationerna.	13:36 b	13
1980/81:523 av Magnus Persson (s) och Sune Johansson (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär ändring av nuvarande arvodesregler för hemvärnsbefälet i enlighet med vad som ovan anförts, samt begär översyn av reskostnadsersättningen för hemvärnsbefäl.	5:4 b	
1980/81:696 av Kerstin Ekman m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen hemställer hos regeringen att nuvaran-	10:6	

Behandlas i betänkande	
utsk.	reserv.
hemst.	nr
p.:mom.	

de regler i fråga om utbildningspremier ändras så att man undviker negativa konsekvenser för rekrytering av yrkesbefäl.

1980/81:697 av Anders Gernandt m. fl. (c) vari yrkas 1:1
att riksdagen som sin mening ger regeringen till
känna vad som i motionen anförts rörande terapeutiskt skydd mot kemiska och biologiska stridsmedel.

1980/81:700 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas
1. att riksdagen hemställer hos regeringen om 13:18 a
förslag till omorganisation av underrättelsetjänsten till ett civilt organ som skall lyda direkt under försvarsdepartementet,

2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära 13:18 a
åtgärder för en omorganisation av underrättelsenämnden, innebärande att samtliga riksdagspartier där blir representerade, samt att nämnden görs ansvarig inför riksdagen och dess konstitutionsutskott,

3. att riksdagen hemställer hos regeringen om en 13:18 a
redovisning över hur stort anslag som föreslås till den militära underrättelsetjänsten.

1980/81:701 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas
1. att riksdagen hos regeringen hemställer att 5:1 a
pågående och planerat samarbete med industri- och försvarsintressen inom NATO, framför allt på det flygtekniska området, snarast avbryts,

2. att riksdagen som sin mening uttalar att något 5:1 a
nytt militärflygplan, typ JAS eller annat, inte skall utvecklas vare sig inom Sverige eller i samarbete med andra stater,

3. att riksdagen med ändring av proposition 1980/ 5:1 a
81:100 bilaga 7 avslår förslaget om modernisering av äldre stridsvagnar och utveckling och produktion av nya ubåtar,

4. att riksdagen med ändring av proposition 1980/ 12:1 8
81:100 bilaga 7 beslutar att det föreslagna anslaget för det militära försvaret för budgetåret 1981/82 minskas med 1 900 000 000 kr. till 15 412 000 000 kr.

Behandlas i betänkande	
utsk.	reserv.
hemst.	nr
p.:mom.	

1980/81:855 av Eric Holmqvist m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen angående önskvärdheten av att bibehålla existerande militärförband i Skåne.	5:3	
1980/81:917 av Arne Fransson m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om hur bestämmelser om värnpliktigas rätt till ledighet för folkrörelseuppdrag skall utformas.	5:3 b	
1980/81:918 av Anders Gernandt m. fl. vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om möjlighet för kvinnor att genomföra frivillig verksamhet inom hemvärdet.	5:4 a	
1980/81:919 av Per-Olof Strindberg m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär utredning av möjligheterna att förändra tidningen Värnplikts-Nytt till ett organ för all personal inom försvarsmakten.	13:18 b	11
1980/81:1083 av Birgitta Hambraeus (c) och Margit Odelsparr (c) vari yrkas att riksdagen beslutar begära att regeringen ändrar inriktningen av FOA:s verksamhet.	13:25 b	
1980/81:1212 av Gunnar Biörck i Värmdö (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om utredning av förutsättningarna och formerna för en obligatorisk samhällstjänst (militär eller civil) för män och kvinnor.	1:2	
1980/81:1213 av Lennart Brunander (c) och Arne Fransson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bibehållande av försvarets personalvårdsnämnd.	13:2 b	10
1980/81:1214 av Anders Gernandt (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att förslag utarbetas i syfte att reglera att all forskning med djur som utförs av FOA utanför dess egen verksamhet ej får sekretessbeläggas utan måste bli föremål för etisk bedömning.	13:25 c	

Behandlas i betänkande
utsk. reserv.
hemst. nr
p.:mom.

1980/81:1215 av Hans Lindblad (fp) vari yrkas att riksdagen begär sådan ändring av nuvarande bestämmelser

1. att den svenska försvarsmakten kan nyttiggöra sig tidigare utbildning hos nyblivna svenska medborgare i de fall detta kan ge ett stort tillskott av kunskaper till krigsorganisationen i förhållande till kostnaderna för den kompletterande utbildningen, 5:3 a

2. att nyblivna icke militärt utbildade svenska medborgare inte bör ges militär grundutbildning om de vid tidpunkten för svenskt medborgarskap uppnått högre än 23 års ålder. 5:3 a

1980/81:1217 av Ivan Svanström (c) vari yrkas att riksdagen uttalar sig för att helt fria hemresor för värnpliktiga i enlighet med vad som anförs i motionen införs fr. o. m. den 1 juli 1981. 10:4

1980/81:1601 av Sture Korpås m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförts i motionen beträffande grunderna för och utformningen av Sveriges säkerhetspolitik. 1:4 1

1980/81:1602 av Ingrid Sundberg m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att försöksverksamhet påbörjas med krav på att de värnpliktiga vid utnyttjande av 10-kronorsresa skall bära uniform. 10:5

1980/81:1603 av Olle Svensson m. fl. (s, c, fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avvägningen mellan anställning av egen personal och köp av tjänster inom fortifikationsförvaltningen. 13:23 a 12

1980/81:1604 av Olle Svensson m. fl. (s) vari yrkas 1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om byggstart för ny militärrestaurang vid P 10 i Strängnäs, 13:8 a

2. att riksdagen beslutar att medel härför omdisponeras ur anslaget Arméförband: Anskaffning av anläggningar. 13:8 a

Behandlas i betänkande	
utsk.	reserv.
hemst.	nr
p.:mom.	

1980/81:1867 av Ingrid Sundberg m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen vid anvisning av medel enligt A 2 Försvarshuvudtiteln beaktar vad som anförts i motionen och tar särskild hänsyn till svensk säkerhetspolitik.

5:9	4
-----	---

Väckt med anledning av proposition 1980/81:124

1980/81:2042 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen beslutar

1. att avslå förslaget i proposition 1980/81:124 om ökning av utgiftsramen för det militära försvaret.	12:1	8
2. att bemyndiga regeringen medge beställningar av materiel m. m. för flygvapenförband inom en kostnadsram av 1 941 800 000 kr.,	13:15 a	
3. att anslaget till Flygvapenförband: Materielanskaffning för budgetåret 1981/82 sätts till 2 300 000 000 kr.	13:15 b	

Innehållsförteckning*Säkerhets- och försvarspolitik*

Föredragande statsrådet	1
Motionerna	2
Utskottet	3
<i>Besparingar m. m. inom försvarsdepartementets verksamhetsområde</i>	8
<i>Verksamheten inom det militära försvaret under budgetåret 1979/80</i>	9
<i>Verksamheten inom det militära försvaret under budgetåret 1980/81</i>	9
<i>Det militära försvarets fortsatta utveckling</i>	
Föredragande statsrådet	10
Motionerna	11
Utskottet	13
Planeringsfrågor	13
Fredsorganisation	14
Värnpliktsutbildning	15
Hemvärnets personal	17
Information om säkerhetspolitiken	18
Hemställan	19
<i>Intäktfinansiering av viss verksamhet</i>	20
<i>Lekmän i försvaret på regional och lokal nivå</i>	20
<i>Avveckling av personalkassorna inom försvarsmakten</i>	23
<i>Värnpliktigas medinflytande</i>	25
<i>Förbättrade värnpliktsförmåner m. m.</i>	28
<i>Luftförsvarssektorens organisation</i>	33
<i>Ramberäkning för budgetåret 1981/82 m. m. – militära försvaret</i> ...	33
<i>Anslagsfrågor för det militära försvaret</i>	
Regeringens förslag	39
Motionerna	41
Utskottet	42
Vissa nämnder m. m.	42
Arméförband: Anskaffning av anläggningar	43

FöU 1980/81:19	73
Flygvapenförband: Materielanskaffning	44
Operativ ledning m. m.: Ledning och förbandsverksamhet	44
Fortifikationsförvaltningen	45
Gemensam försvarsforskning	46
Frivilliga försvarsorganisationer m. m.	46
Hemställan	47
<i>Övrigt totalförsvar m. m.</i>	51
<i>Anslagsfrågor för övrigt totalförsvar</i>	51
<i>Övriga anslagsfrågor</i>	52
<i>Reservationer</i>	
1. Säkerhets- och försvarspolitik (s)	55
2. Besparingar m. m. inom försvarsdepartementets verksamhetsområde (s)	56
3. Det militära försvarets fortsatta utveckling – riktlinjer för planeringsperioden (s)	56
4. Det militära försvarets fortsatta utveckling – information om säkerhetspolitiken (s)	57
5. Lekmän i försvaret på regional och lokal nivå (s)	57
6. Värnpliktigas medinflytande (s)	58
7. Förbättrade värnpliktsförmåner m. m. (s)	58
8. Ramberäkning för budgetåret 1981/82 m. m. – militära försvaret (s)	59
9. Anslagsfrågor för det militära försvaret – anslaget Vissa nämnder (s)	60
10. Anslagsfrågor för det militära försvaret – försvarets personalvårdsnämnd (m)	61
11. Anslagsfrågor för det militära försvaret – tidningen Värnplikts-Nytt (s)	61
12. Anslagsfrågor för det militära försvaret – fortifikationsförvaltningens framtida organisation (s)	62
13. Anslagsfrågor för det militära försvaret – anslaget Frivilliga försvarsorganisationer m. m. (s)	62
<i>Särskilda yttranden</i>	
1. Lekmän i försvaret på regional och lokal nivå (m)	63
2. Förbättrade värnpliktsförmåner m. m. – ändrade regler för utbildningspremier till vissa värnpliktiga (m)	63
3. Förbättrade värnpliktsförmåner m. m. – ändrade regler för utbildningspremier till vissa värnpliktiga (fp)	64

FöU 1980/81: 19	74
4. Gemensam försvarsforskning – djurförsök vid försvarets forskningsanstalt (c)	65
<i>Bilaga</i>	
Sammanställning av motionsyrkanden	66